

NACRT

Strategija neprofitno-socijalnog stanovanja
Bosansko-podrinjskog kantona Goražde
za period 2015–2025. godine

PREDGOVOR

Pred vama je dokument pod nazivom „Strategija neprofitno-socijalnog stanovanja Bosansko-podrinjskog kantona Goražde za period 2015–2025. godine“. Dokument je pripremljen na osnovu savremenih kretanja u oblasti strateškog planiranja neprofitno-socijalnog stanovanja, a treba omogućiti sigurnije i kvalitetnije približavanje Evropskoj uniji, što je svakako i naš cilj.

Ozbiljan pristup u izradi strateškog planiranja razvoja kantona govori o opredjeljenju vlasti da polazeći od postojećih vrijednosti i prednosti stvori uslove za održivi razvoj neprofitno-socijalnog stanovanja, primjerene potrebama njegovih stanovnika. Ova strategija tretira problematiku razvoja netržišnog, neprofitno-socijalnog stanovanja kojim se na sistematski način obezbjeđuju pretpostavke za rješavanje stambenih potreba domaćinstava koja svojim prihodima ne mogu samostalno riješiti stambeno pitanje.

Nedostatak planova stambenog zbrinjavanja, nedefinisanost prostora i zona za specifične namjene u cilju rješavanja neprofitno-socijalnog stanovanja u općinama u sastavu kantona samo su neki faktori koji su nas usmjerili na izradu ovog dokumenta.

Cilj izrade ovog dokumenta je sveobuhvatna analiza postojećih resursa i potreba kako bi se izradili specifični modeli razvoja i dobile smjernice za razvoj neprofitno-socijalnog stanovanja. Multidisciplinarnim pristupom i timskim radom predstavnika svih općina u sastavu Bosansko-podrinjskog kantona Goražde određeni su realni, efikasni i racionalni ciljevi, a stvoreni su partnerski odnosi, uz maksimalno oslanjanje na sopstvene snage. Dakle, ekonomski i društveni razvoj kantona u narednom periodu trebao bi posmatrati neprofitno-socijalno stanovanje ne kao trošak, već kao investiciju sa dugoročnim pozitivnim efektom koji će povećati privredne aktivnosti (angažovanje velikog broja privrednih grana i stvaranje nove vrijednosti), mobilnost radne snage, ali i socijalnu koheziju i unapređenje demografske strukture.

Strategiju je sačinio Tim Bosansko-podrinjskog kantona Goražde sastavljen od predstavnika Ministarstva za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline i Ministarstva za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice BPK Goražde, Općine Goražde, Općine Pale u FBiH i Općine Foča u FBiH, u okviru CRS-ovih projekata u oblasti neprofitno-socijalnog stanovanja finansiranih sredstvima CRS-a.

Zbog naše djece i njihove budućnosti nemamo pravo biti pasivni posmatrači sadašnjosti. Vizija našeg razvoja neprofitnog-socijalnog stanovanja je realna, postavljeni ciljevi i programi su ostvarljivi, a razvoj Bosansko-podrinjskog kantona Goražde dinamičan i planski.

Pozivam sve građane da aktivno učestvuju u provođenju „Strategije neprofitno-socijalnog stanovanja Bosansko-podrinjskog kantona Goražde za period 2015—2025. godine“, jer usmjerenost, saradnja i efikasnost čine suštinu uspjeha.

Naša je zajednička potreba da se živi ljepše, bolje, kvalitetnije i bezbjednije.

P R E M I J E R

Emir Oković

SADRŽAJ

<u>DIO 1: UVOD</u>	1
<u>1.1 Uvod u neprofitno-socijalno stanovanje</u>	1
<u>1.2 Okvir i povezanost Strategije sa ostalim strateškim dokumentima BPK Goražde</u>	1
<u>1.3 Učesnici procesa</u>	1
<u>1.4 Društveno-ekonomska analiza</u>	1
<u>1.5 Izrada strateškog dokumenta</u>	2
<u>1.6 Metodologija procesa</u>	2
<u>1.7 Pojam i svrha neprofitno-socijalnog stanovanja</u>	2
<u>1.8 Situaciona analiza</u>	3
<u>DIO 2: DRUŠTVENO-EKONOMSKA ANALIZA STANJA U BPK GORAŽDE</u>	7
<u>2.1 Opći podaci o BPK Goražde</u>	7
<u>2.2 Stanovništvo</u>	14
<u>DIO 3: ISTRAŽIVANJE O STAMBENIM PRILIKAMA U BPK GORAŽDE</u>	19
<u>3.1 Analiza rezultata istraživanja</u>	20
<u>3.2 Analiza podataka iz anketnog upitnika o stambenoj situaciji i s tambenim potrebama građana</u>	21
<u>3.3 Zaključna razmatranja</u>	29
<u>DIO 4: SWOT ANALIZA</u>	31
<u>4.1 Strateški pravci</u>	34
<u>DIO 5: AKCIONI PLAN 2015–2016</u>	37
<u>DIO 6: SISTEM PRAĆENJA I EVALUACIJE S INDIKATORIMA ZA PRAĆENJE</u>	41

DIO 1: UVOD

1.1 Uvod u neprofitno-socijalno stanovanje

Problematika stanovanja u sadašnjim uslovima razvoja Bosne i Hercegovine, a samim tim i općina u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde¹, u osnovi predstavlja jedno od egzistencijalnih pitanja njenih građana. Nakon masovne privatizacije stambenog fonda tokom prve polovine 2000. godine rješavanje stambenih potreba je prepušteno tržištu, a najpoželjniji oblik stanovanja je stanovanje u vlastitom stanu. Istovremeno, za većinu stambeno ugroženog stanovništva kupovina na tržištu je nedostupna. Sagledavajući stanje u kojem se potiču bankarska zaduženja i rješavanje vlasničke stanogradnje, mnogi građani uviđaju da i sa prosječnim primanjima neće biti u mogućnosti da kupe stan, nego će život provesti kao podstanari. Danas prevladava mišljenje da je neophodno uređenje oblasti stanovanja kao važne društvene i privredne oblasti. Ona se nametnula kao nužnost da bi se stanovanje pod zakup regulisalo i omogućilo pristojno i sigurno stanovanje domaćinstvima sa najnižim primanjima. Stanovanje predstavlja razvojno pitanje, jer bi ponovnim pokretanjem ciklusa stanogradnje došlo do aktiviranja potencijala velikog broja privrednih grana koje neposredno učestvuju u razvoju.

U BiH je stanovanje prebačeno u entitetske, odnosno kantonalne nadležnosti, tako da je ova oblast u suštini prepuštena sama sebi. Međunarodne organizacije već nekoliko godina pokušavaju da razviju različite modele koji trebaju potaći lokalne uprave, kantone, entitete, ali i državu da uredi oblast razvoja stambenog fonda.

Lokalne zajednice u BiH su lišene obaveze u okviru svojih nadležnosti osim kada je riječ o nadzoru i organizovanju održavanja stambenih zgrada. Imajući u vidu značaj razvoja novih vidova stanovanja kao što je neprofitno-socijalno stanovanje, BPK Goražde je pristupio izradi strategije neprofitno-socijalnog stanovanja kao osnovnog strateškog dokumenta za implementaciju i praćenje napretka u implementaciji nakon donošenja „Zakona o neprofitno-socijalnom stanovanju BPK Goražde“. Definišući strategiju neprofitno-socijalnog stanovanja i vodeći računa o usklađenosti sa regionalnim politikama, obezbijeden je okvir za pristup regionalnim i evropskim finansijskim fondovima i organizacijama.

1.2 Okvir i povezanost Strategije sa ostalim strateškim dokumentima BPK Goražde

U BPK Goražde je u ranijem periodu usvojeno nekoliko strateških dokumenata, od kojih su najznačajniji „Strategija elektroenergetskog i termoenergetskog razvoja“, a ova strategija neprofitno-socijalnog stanovanja se u potpunosti u razvojne strategije kantona i usaglašena je sa međunarodnim dokumentima koje je BiH ratifikovala, kao što je Evropska socijalna povelja.

1.3 Učesnici procesa

U izradi Strategije je učestvovao tim imenovan Rješenjem ministricе za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline BPK Goražde broj 09-23-504-10/13 od 18.11.2013. godine u sastavu:

1. Ahmed Šunja	Kantonalni stambeni fond
2. Sabina Hadžović	Ministarstvo za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline
3. Sead Džaferović	Kantonalni stambeni fond
4. Samka Brko	Centar za socijalni rad
5. Muhamed Hadžić	Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice
6. Enver Adžem	Općina Goražde
7. Suvad Džomba	Općina Foča u FBiH, i
8. Ševko Mutapčić	Općina Pale u FBiH

1.4 Društveno-ekonomska analiza

Strateške odluke se zasnivaju na informacijama, tako da je strateško planiranje neprofitno-socijalnog stanovanja počelo sa prikupljanjem informacija o privredi i faktorima koji utječu na ekonomsko stanje, informacija o socijalnim potrebama, urbanističkim planovima i prostornim planiranjem razvoja stambenog fonda u BPK Goražde.

Informacije koje opisuju trenutno stanje predstavljaju polaznu tačku za proces strateškog planiranja. Zbog toga je jako bitno bilo na samom početku precizno definisati koji su to podaci neophodni za društveno-ekonomsku analizu.

Analiza stanja predstavlja više od razmatranja statističkih pokazatelja, jer sadrži i procjenu strukturnih, političkih, ekonomskih i socijalnih uslova. U tom smislu, kvantitativni aspekti su usko povezani s kvalitativnim aspektima. Strateška

¹ Bosansko-podrinjski kanton Goražde – u daljem tekstu: BPK Goražde

analiza ne smije biti ograničena samo na prezentaciju empirijskih aspekata, nego treba da odgovori na specifična pitanja, u skladu s kojima osnovne karakteristike izabranog područja mogu biti uključene u evidenciju.

1.5 Izrada strateškog dokumenta

Sama izrada strateškog dokumenta zahtijevala je znatno vrijeme, dobru koordinaciju i fleksibilnost svih učesnika. Rasprave u ovoj fazi često su zahtijevale i dodatne informacije ili ponovno vrednovanje zaključaka donesenih u toku analize stanja.

U ovoj fazi je definisana **vizija** razvoja neprofitnog-socijalnog stanovanja BPK Goražde koja predstavlja ideal – krajnji cilj, odnosno kakva se budućnost BPK Goražde želi na polju razvoja stambenog fonda. Potom su definisani **strateški ciljevi** koji su proistekli iz analize i vizije razvoja, a predstavljaju prvu razradu vizije razvoja.

Na osnovu strateških ciljeva su definisani **prioritetni ciljevi**, koji su specifični, realistični i mjerljivi, uzimajući u obzir raspoložive resurse i vremenski okvir.

Sljedeća faza bilo je definisanje **mjera i projekata** koji predstavljaju srednjoročni put ka ostvarivanju specifičnih/prioritetnih ciljeva u okviru određenog vremenskog razdoblja. Mjere, odnosno projekti, su instrumenti za korištenje resursa, kako bi se ostvario specifični cilj. Oni su most između strateškog i operativnog dijela Strategije. Mjere, odnosno projekti, sadržavaju naznake o tome ko bi mogli biti nosioci njihovog provođenja, koji su iznosi i izvori finansiranja, kakav je vremenski okvir te koje su glavne aktivnosti i očekivani rezultati.

Nakon svega treba biti definisan **plan provođenja Strategije** s finansijskim planom.

Trajanje procesa planiranja

Rok za izradu strateškog plana neprofitno-socijalnog stanovanja BPK Goražde je avgust 2014. godine.

1.6 Metodologija procesa

Cjelokupan proces izrade Strategije vođen je u nekoliko usko povezanih faza. U prvoj fazi rađeno je istraživanje o potrebama rješavanja stambenog pitanja velikog broja kategorija stanovništva putem neprofitno-socijalnog stanovanja, u drugoj fazi su prikupljeni neophodni podaci iz društveno-ekonomske analize stanja, treću fazu karakteriše izrada SWOT analize, u četvrtoj fazi definisana je vizija neprofitno-socijalnog stanovanja, peta faza definisala je strateške pravce i akcioni plan, a šesta faza vezana je za praćenje i evaluaciju, čime je završen fazni proces u izradi Strategije. U cjelokupnom radu korišteni su principi interaktivnog multidisciplinarnog pristupa.

1.7 Pojam i svrha neprofitno-socijalnog stanovanja

Period nakon rata i razvoj tržišne ekonomije, kako u razvijenim zemljama tako i u zemljama u tranziciji, izazivaju i socijalno raslojavanje, ali i pojavu siromaštva. Trajna ili privremena nezaposlenost, male zarade, zdravstveni problemi, pođmaklo starosno doba ili materijalna neobezbijedenost mladih ljudi na školovanju ili na početku radnog vijeka čine kupovinu ili zakup odgovarajućeg stana na tržištu nedostupnim određenom procentu porodica. Ekonomska recesija dodatno doprinosi tome i takve probleme pooštrava i umnožava, povećavajući broj ugroženih društvenih grupa i porodičnih domaćinstava bez stana.

Regulative različitih zemalja različito definišu pojam neprofitno-socijalnog stanovanja. **Ono što je većini zajedničko jeste da je socijalno stanovanje organizovano obezbjeđivanje stanovanja određenog standarda porodičnim domaćinstvima koja iz različitih, a prije svega ekonomskih i socijalnih razloga nisu u mogućnosti da sebi pribave stambeni prostor na tržištu.** U Evropi je prihvaćen engleski termin *social housing* koji najšire označava državnu brigu i podršku stanovanju.

Neprofitno-socijalno stanovanje je danas neodvojivo povezano sa ukupnom socijalnom politikom, posebno politikom socijalne inkluzije i kohezije, ali i sa politikom regionalnog i lokalnog razvoja, razvojnim planovima i politikama lokalnih zajednica. Takođe, neprofitno-socijalno stanovanje predstavlja neodvojivi dio stambenih politika, vezuje se sa ciljevima i politikama zapošljavanja i sa održivim razvojem u cjelini.

ZAŠTO JE POTREBNO UREDITI OBLAST NEPROFITNO-SOCIJALNOG STANOVANJA U BiH

Do ratnih sukoba u bivšoj Jugoslaviji društvena stambena izgradnja finansirana je od strane države i državnih preduzeća. Individualna porodična izgradnja po pravilu finansirana je od strane građana uz povoljne stambene kredite dobijene od banaka i preduzeća. U toku rata oštećen je i uništen je veliki broj stambenih jedinica, a uz pomoć međunarodnih organizacija i državnih institucija obnovljen je značajan broj stambenih jedinica, ali još uvijek znatan broj stambenih jedinica nije osposobljen za stanovanje.

Predratni 45-godišnji period socijalizma, u kojem se država sistematski bavila rješavanjem stambenih pitanja zaposlenih, te poslijeratna privatizacija stanova gdje je ukupan stambeni fond privatiziran i povlačenje države iz oblasti rješavanja stambene problematike građana doveli su nemali broj građana u izuzetno nepovoljan položaj. Za većinu građana rješavanje stambenog pitanja bez pomoći države biće nedostižno.

Poslijeratna BiH se nalazi u procesu tranzicije koju karakterišu ekstremno teška ekonomska situacija, siromaštvo i masovna nezaposlenost. Posebno u kontekstu ekonomskih i socijalnih prava treba takođe istaknuti da je proces tranzicije u BiH stvorio veliki broj različitih ugroženih grupa u koje se usljed političke i ekonomske situacije u BiH može svrstati oko 80% od ukupnog stanovništva. Pored „standardnih” ugroženih grupa za sve zemlje, kao što su osobe sa invaliditetom ili pripadnici nacionalnih manjina, tu su i veći broj nezaposlenih i veći broj penzionera nego u zemljama koje nisu u tranziciji, te obespravljeni radnici koji najčešće usljed neefikasnosti politika privatizacije ostaju bez redovnog ili ikakvog dohotka. Ratne destrukcije su stvorile i dodatne ugrožene kategorije kao što su izbjeglice, raseljena lica, civilne žrtve rata, povratnici, ratni vojni invalidi i demobilisani borci. Najnovija grupa ili kategorija koja se neformalno sve više pominje u BiH su zaposleni a siromašni – ljudi koji rade ali ne primaju platu ili je ona neredovna i nedovoljna za osnovne životne troškove.

Stanovanje i socijalna inkluzija

Veliki broj građana BiH ima potrebu za pomoći države u rješavanju stambene problematike jer je stan potreba jednaka potrebi za hranom i zaposlenjem. Stan je najveća materijalna i simbolička vrijednost svakog domaćinstva; on u velikoj mjeri određuje čovjekovu dobrobit i okvire učestvovanja u zajednici i na tržištu rada. Instrumentima stambene politike domaćinstvima s niskim primanjima može se omogućiti pristojno stanovanje. Ključni momenat socijalne integracije u društvu za svakog građanina jeste upravo mogućnost da se obezbijedi pristojno stanovanje.

Socijalno stanovanje u poslijeratnoj BiH

Veliki broj raseljenih lica koja još nisu obnovila svoju prijeratnu imovinu, raseljena lica koja ni prije rata nisu imala riješeno stambeno pitanje, novoformirane mlade porodice sa statusom raseljenog lica, mladi bračni parovi, samohrani roditelji, porodice sa slabijom ekonomskom moći, socijalno ugrožena lica, studenti, punoljetni omladinci koji napuštaju domove za nezbrinutu djecu su kategorije stanovništva koje u poslijeratnoj BiH državnim institucijama nameću obavezu uređenja oblasti socijalnog stanovanja, te iznalaženja finansijskih mogućnosti za izgradnju stanova namijenjenih za pristupačno neprofitno stanovanje. U BiH postoji veoma mali broj stambenih jedinica koje su namijenjene za neprofitno-socijalno stanovanje, izgrađene uglavnom sredstvima međunarodne zajednice uz finansijsku podršku domaćih institucija. CRS je kroz svoje programe uz finansijsku podršku domaćih institucija u 9 općina/gradova u BiH izgradio 11 objekata namijenjenih za neprofitno-socijalno stanovanje raseljenih lica, čime je obezbijeđeno kvalitetno stambeno rješenje za 200 domaćinstava. Osim CRS-a, programe neprofitno-socijalnog stanovanja implementirali su UNDP i Hilfswerk Austrija, Fond za stanovanje RS i Zeničko-dobojski kanton.

1.8 Situaciona analiza

Pravni okvir unutar kojeg se uređuju pitanja socijalnog stanovanja podrazumijeva međunarodne dokumente i instrumente za zaštitu ljudskih prava te domaći pravni okvir. Bosna i Hercegovina je potpisivanjem niza međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima preuzela obavezu da svima na svojoj teritoriji, bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, osigura socijalnu pomoć i zaštitu. Preuzimanje ove obaveze ne znači da je država u obavezi da izgradi stan za svaku porodicu, ali je u obavezi da preduzme odgovarajuće korake do maksimuma raspoloživih resursa kako bi postigla punu realizaciju prava koja se priznaju potpisanim dokumentima, naročito kroz usvajanje odgovarajućeg pravnog okvira.

Međunarodni dokumenti iz kojih proizlazi obaveza države da donosi politike pristupa stanovanju, uključujući i socijalno stanovanje su:

- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966), koji u članu 11 kaže da: „Države strane ovoga Pakta priznaju pravo svakoga na životni standard dovoljan za njega i njegovu porodicu, uključujući primjerenu hranu, odjeću i stan, kao i na stalno poboljšanje životnih uslova“;
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966), koji utvrđuje u članu 17 da niko ne može podlijetati svojevoljnoj ili nezakonitoj povredi doma, odnosno da svako ima pravo na zakonsku zaštitu od takve povrede;
- Međunarodna konvencija o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije žena (1981), koja garantuje ravnopravnost žena u pogledu zaključivanja ugovora i raspolaganja imovinom;
- Konvencija o pravima djeteta (1989), koja priznaje pravo svakog djeteta na odgovarajući životni standard, što podrazumijeva i pomoć države u osiguranju adekvatnog stanovanja;
- Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (1950), kojom je zagarantovano pravo na dom, a čiju direktnu primjenu nalaže Ustav BiH;
- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948), koja obavezuje potpisnice da osiguraju adekvatan životni standard za svoje građane što obuhvata pravo na hranu, odjeću, stanovanje i zdravstvenu njegu, te neophodne socijalne službe;
- Revidirana Evropska socijalna povelja (1996), koja obavezuje države da preduzmu mjere koje imaju za cilj da unaprijede pristup stambenom smještaju odgovarajućeg standarda, da sprečavaju ili umanjuju pojavu beskućništva i da osiguraju dostupnost cijena stambenog smještaja onima koji nemaju dovoljno sredstava.

Nadležnost za pitanja stambenih politika u BiH kao i za oblasti koje su u vezi sa ovim politikama, kao što su socijalna zaštita i uređenje prostora, leži na entitetima i nižim nivoima vlasti, što za rezultat ima širok domaći pravni okvir i više institucionalnih mehanizama, odnosno tijela i procedura putem kojeg se ovaj pravni okvir provodi.

U Federaciji BiH pravni okvir za navedene oblasti, između ostalog, podrazumijeva: Ustav FBiH, ustave kantona, Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom², Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH³, Zakon o principima lokalne samouprave⁴, kantonalne zakone iz oblasti socijalne zaštite i kantonalne zakone iz oblasti prostornog uređenja i građenja.

Nadležnost za prostorno planiranje određena je na entitetskom nivou, nadležnost za socijalnu politiku podijeljena je između entiteta i kantona, a stambene politike su u isključivoj nadležnosti kantona. Tako je Federalno ministarstvo prostornog uređenja nadležno za donošenje propisa koji se tiču uređenja prostora i stambene izgradnje, a Federalno ministarstvo rada i socijalne politike i nadležna kantonalna ministarstva donose i utvrđuju politike socijalne zaštite. Nažalost, zakoni koji regulišu oblast socijalne zaštite ne prepoznaju socijalno stanovanje kao jedno od prava iz socijalne zaštite. Federalni nivo vlasti nema ustavnu nadležnost u pogledu stambenih politika osim u dijelu koji se odnosi na stambeno zbrinjavanje raseljenih lica, za što je nadležno Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica.

Kantoni imaju isključivu nadležnost za oblast stambene politike, njenog programiranja, provođenja i praćenja, kao i donošenja propisa o uređivanju i izgradnji stambenih objekata, što im daje mogućnost da urede i pitanje socijalnog stanovanja putem odgovarajućeg pravnog okvira. Koristeći ovu ustavnu nadležnost, Bosansko-podrinjski kanton Goražde je u julu 2013. godine usvojio Zakon o neprofitno-socijalnom stanovanju BPK Goražde. Ovo je prvi zakon u BiH kojim se uređuju uslovi za razvoj neprofitno-socijalnog stanovanja, način osiguravanja i korištenja sredstava, način dodjele i korištenja socijalnih stambenih jedinica, kao i druga pitanja od značaja za neprofitno-socijalno stanovanje. Isti zakon je u postupku usvajanja i u Zeničko-dobojskom kantonu, a realno je očekivati da se ovakve inicijative pokrenu i u drugim kantonima. Može se reći da je FBiH na dobrom putu da, putem kantonalnih zakona, uredi oblast socijalnog stanovanja na jedinstven i sistemski način.

Lokalne zajednice u FBiH imaju vlastite nadležnosti ustanovljene ustavom i zakonom koje se odnose se na utvrđivanje i provođenje stambene politike i donošenje programa stambene i druge izgradnje, te utvrđivanje politike upravljanja i raspolaganja imovinom.

U Republici Srpskoj, pravni okvir je, s obzirom na ustavno uređenje, jednostavniji i podrazumijeva Ustav Republike

2 „Službene novine FBiH“, br. 36/99, 54/04, 39/06 i 14/09

3 „Službene novine FBiH“, br. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10

4 „Službene novine FBiH“, broj 49/06

Srpske, Zakon o socijalnoj zaštiti⁵, Zakon o lokalnoj samoupravi⁶, Zakon o uređenju prostora i građenju⁷, Zakon o Fondu stanovanja⁸ i Zakon o održavanju zgrada⁹.

Vlada Republike Srpske kreira stambene politike i politike socijalne zaštite. Nadležnost za politike socijalne zaštite ima Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite dok je Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju nadležno za stambenu izgradnju i njeno finansiranje, a jedan od ciljeva ovog ministarstva je rješavanje stambenih problema socijalno ugroženih kategorija putem socijalnog stanovanja. Kao i u FBiH, Ministarstvo za izbjeglice i raseljena lica ima nadležnost po pitanjima stambenog zbrinjavanja raseljenih lica. Pored ovoga, 2000. godine osnovan je Fond stanovanja koji se bavi prikupljanjem i distribucijom finansijskih sredstava za stambene potrebe građana, prevashodno putem davanja kredita za zakonom utvrđene prioritetne grupe stanovništva.

Lokalne zajednice u RS nadležne su za usvajanje programa razvoja općine, usvajanje urbanističkih planova, izdavanje urbanističke saglasnosti i odobrenja za građenje, obezbjeđivanje uslova i određivanje načina izgradnje, u oblasti stambeno-komunalnih djelatnosti za propisivanje pravila održavanja reda u stambenim zgradama, uvođenje naknade za etažne vlasnike, određivanje visine zakupnine za korištenje i održavanje stanova kojima upravlja, a u oblasti socijalne zaštite za praćenje socijalnih potreba građana i utvrđivanje proširenih prava među kojima su stanovanje uz podršku, zaštićeno stanovanje i stambeno zbrinjavanje siromašnih porodica.

Činjenica da se prava iz oblasti socijalne zaštite u oba entiteta ostvaruju na općinskom nivou i provode kroz centre za socijalni rad govori u prilog značaja njihove nadležnosti kod postizanja socijalnih ciljeva kao jednog od važnijih aspekata socijalnog stanovanja. Naime, angažman centara za socijalni rad podrazumijeva i pripremu socijalne anamneze neophodne kod odabira korisnika socijalnog stambenog zbrinjavanja i vođenje evidencije korisnika i njihovog statusa, što predstavlja značajan izvor informacija na osnovu kojih se mogu realnije planirati budući projekti socijalnog stanovanja i vršiti izbor potencijalnih korisnika.

Država nema ustavnu nadležnost za oblast stambene politike. Pravni okvir iz kojeg državni nivo vlasti crpi određene nadležnosti u pogledu stambene politike, pored obaveza koje je BiH preuzela potpisivanjem međunarodnih dokumenata, podrazumijeva Zakon o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH¹⁰ i Revidiranu strategiju za provođenje Aneksa 7 Dejtonskog mirovnog sporazuma¹¹. Ovaj pravni okvir, uključujući i Zakon o ministarstvima i drugim tijelima uprave BiH¹², određuje nadležnost Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH za definisanje, usklađivanje i provođenje politika koje se tiču zaštite ljudskih prava, prava izbjeglica i raseljenih lica, praćenje provođenja Aneksa 7, kao i definisanje strateških pravaca u ovim oblastima. Koristeći navedene nadležnosti, Ministarstvo je iniciralo donošenje Strategije pristupa pravu na stanovanje u BiH, a na osnovu preporuka Komiteta za ekonomska, socijalna i kulturna prava¹³ upućene BiH da usvoji stambenu strategiju kojom bi se rješavale stambene potrebe stanovništva i dodijelila sredstva za osiguravanje socijalnih stanova, posebno za osobe sa nižim primanjima, siromašne i marginalizirane grupe.

Zakonom o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH osnovan je Fond za povratak BiH kao samostalna upravna organizacija zadužena za realizaciju projekata rekonstrukcije u svrhu povratka, ali i rješavanje pitanja korisnika kolektivnih oblika zbrinjavanja putem kojeg su se realizovali prvi državni projekti socijalnog stanovanja na osnovu odluka Komisije za izbjeglice i raseljena lica, takođe osnovane ovim zakonom.

Revidirana strategija za provođenje Aneksa 7 Dejtonskog mirovnog sporazuma daje pravni i politički okvir za pronalaženje trajnih rješenja za preostala raseljena lica u BiH. Osnovni ciljevi Strategije su dovršetak procesa povratka izbjeglih i raseljenih, dovršetak procesa obnove i rekonstrukcije stambenih jedinica, osiguranje uslova održivog povratka i procesa reintegracije, rješavanje problema korisnika kolektivnih centara i onih koji se ne mogu vratiti u ranija mjesta prebivališta, kao i rješavanje pitanja kompenzacije za imovinu koja se ne može vratiti ni obnoviti. Revidirana strategija je i prvi dokument na državnom nivou koji sadrži odredbe koje se dotiču pitanja socijalnog stanovanja. U dijelu koji se odnosi na stambeno zbrinjavanje osoba u nepovoljnoj socijalnoj situaciji država iskazuje potrebu socijalnog stanovanja za one kategorije stanovništva za koje se trajna rješenja ne mogu osigurati obnovom njihovih prijeratnih domova, te preporučuje da se razviju nove strategije pristupa stanovanju u BiH sa posebnim fokusom na socijalno ugrožene kategorije stanovništva. U Strategiji se takođe preporučuje nižim nivoima vlasti da raseljenim osobama koje se ne mogu vratiti u prijeratne domove riješe stambeno pitanje kroz programe ili projekte socijalnog stambenog zbrinjavanja. Da bi

5 „Službeni glasnik RS“, broj 37/12

6 „Službeni glasnik RS“, br. 101/04, 42/05 i 118/05

7 „Službeni glasnik RS“, br. 55/10

8 „Službeni glasnik RS“, br. 28/13

9 „Službeni glasnik RS“, br. 101/11

10 „Službeni glasnik BiH“, br. 23/99, 21/03 i 33/03

11 Usvojena od strane Parlamentarne skupštine BiH u junu 2010. godine

12 „Službeni glasnik BiH“, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09

13 E/C.12/BiH/CO/1, Zaključne napomene Komiteta za ekonomska, socijalna i kulturna prava, tačka 46.

se počelo sa realizacijom Revidirane strategije, neophodno je usvojiti nova zakonska rješenja i donijeti niz podzakonskih provedbenih akata.

Pored institucija koje djeluju u okviru navedenog pravnog okvira, treba istaći i ulogu institucije Ombudsmena za ljudska prava BiH čiji Odjel za praćenje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava prati realizaciju prava proisteklih iz Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, kao i Evropske socijalne povelje. Informacije koje ovaj odjel dostavlja nadležnim organima i institucijama mogu biti iskorištene kod kreiranja strateških pravaca i politika iz ove oblasti.

Pored aktera iz javnog sektora, nevladine organizacije znatno doprinose ostvarivanju socijalnih prava građana kroz svoje programe podrške socijalno ugroženim grupama stanovništva. Aktivnosti nevladinih organizacija na zagovaranju usvajanja ili izmjene zakona iz oblasti socijalnih prava građana mogu rezultirati donošenjem povoljnijih zakonskih rješenja za ugrožene socijalne grupe i utjecati na povećanje odgovornosti nadležnih institucija.

DIO 2: DRUŠTVENO-EKONOMSKA ANALIZA STANJA U BPK GORAŽDE

2.1 Opći podaci o BPK Goražde

GEOSTRATEŠKI POLOŽAJ

BPK Goražde je federalna jedinica u sastavu entiteta Federacije BiH. Nalazi se u jugoistočnom dijelu BiH, odnosno Federacije BiH i poslije Posavskog kantona je najmanji kanton po površini u FBiH. Ukupna površina kantona iznosi 502,28 km², odnosno 1,93% od površine FBiH i 0,98% od površine BiH. Postoje različiti podaci o površini kantona u zavisnosti od izvora. Tako Federalni zavod za statistiku navodi površinu kantona od 504,6 km², dok se u nacrtu Prostornog plana FBiH navodi površina od 500,239 km².

Kanton se proteže dolinom Drine u Općini Foča u FBiH, a najsjevernija tačka locirana je u kanjonu Prače u Općini Pale-Prača u FBiH (područje naseljenog mjesta Vražalice). Obuhvat plana u pravcu zapad – istok ima dužinu od 25 km (prosjeck), dok prosječna dužina u pravcu sjever – jug iznosi oko 20 km. BPK Goražde graniči samo sa jednim kantom u Federaciji BiH – Kantom Sarajevo (Općina Trnovo FBiH) i sa 5 općina u Republici Srpskoj (Foča, Kalinovik, Novo Goražde, Pale i Rogatica). Na jugoistoku BPK Goražde je vazdušnom linijom 6,4 km udaljen od državne granice sa Crnom Gorom (predio Bukovica u crnogorskoj općini Pljevlja). Najbliži granični prelaz kantonu je Metaljka u Općini Čajniče. Od državne granice prema Srbiji kanton je udaljen 57,8 km (granični prelaz Vardište). Najbliži regionalni centri su u Crnoj Gori Pljevlja, a u Srbiji Užice. Preko teritorije kantona prelaze dvije značajne saobraćajnice: Trebinje – Gacko – Foča – Goražde – Ustiprača – Višegrad i Sarajevo – Pale – Prača – Goražde – Čajniče. Kanton u svom sastavu ima tri općine: Foča-Ustikolina, Goražde i Pale-Prača.

RASPOLOŽIVI RAZVOJNI RESURSI

Društveno-ekonomska analiza je pokazala da BPK Goražde raspolaže značajnim razvojnim resursima:

- 1) Ljudski, finansijski, infrastrukturni, privredni i drugi resursi** predstavljaju solidnu osnovu za strateško planiranje razvoja. Osim toga, po osnovnim ekonomskim pokazateljima BPK Goražde predstavlja razvijeniji dio BiH. U okviru privrednih djelatnosti najviše je zastupljena proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda (eksploziv, udarne kapisle, detonatori), proizvodnja municije, proizvodnja proizvoda od plastike, proizvodnja alata, kao i proizvodnja odjevnih predmeta. Najveća preduzeća u oblasti prerađivačke industrije su UNIS „Ginex“ d.d., Bekto – Precissa d.o.o., Pobjeda – Rudet d.d., Emka Bosnia d.o.o., Zlatna nit d.o.o., Pobjeda-Sport d.d., TAG d.d. i Prevent safety d.o.o. Većina preduzeća iz ove oblasti zapošljavaju ispod 250 radnika i spadaju u red srednjih preduzeća, osim novog preduzeća „Prevent safety“ sa oko 740 zaposlenih.

Osnovna demografska obilježja, starosna i obrazovna struktura nezaposlenih, te privlačnost regije za ulaganje, daju dobru osnovu za planiranje razvoja ljudskih resursa kao osnove svakog drugog razvoja.

- 2) Prirodni resursi** (zemljište, vode, šumski fond) mogu igrati značajnu ulogu u strukturisanju privrednih aktivnosti i prostornom razvoju kantona. Naročito važni prirodni resursi su šume i voda, zbog čega im treba posvetiti više pažnje radi veće iskorištenosti.
 - **Šume** – Prema podacima dobijenim interpretacijom avionskog orto-foto snimka, šume i šumsko zemljište na području kantona zauzimaju površinu od 38.966,71 ha, odnosno 77,58% od ukupne teritorije, što je znatno iznad prosjeka za BiH, koja ima šumovitost oko 55%.
 - **Vode (hidrološki resursi)** – Najveći vodotok na teritoriji kantona je rijeka Drina, a zatim po dužini slijede rijeke Prača, Kolina (Kolunska rijeka) i Osanica. Od većih vodotoka se još mogu izdvojiti Odska rijeka i Podhranjenski potok. Na području obuhvata plana postoje mnogobrojni izvori, uglavnom manje izdašnosti. Mnogi od tih izvora su kaptirani za potrebe pojedinih naselja (Starac, Kreča, Donja Čemernica, Komrani, Datelji) i industrije. Za neke od ovih izvora poznata je njihova izdašnost, dok su podaci o kvalitetu vode dosta skromni (pretpostavka je da ona odgovara kvalitetu vode za piće). Ovo područje spada u red područja relativno izdašnih vodom u razmjerama BiH (u rijeku Drinu sa ovog područja otječe prosječno 17,5 L/sec/km²). Područje kantona pripada Drinskom slivu, izuzev jednog malog dijela naseljenog mjesta Dragomilići – najzapadniji dio kantona, koji pripada slivu rijeke Bosne (Duboki potok otječe prema Crnoj rijeci).

- 3) Djelatnost poljoprivrede, lova i šumarstva**, koja zajedno sa ribarstvom čine primarni sektor manje je razvijena u odnosu na druge djelatnosti, ali i u odnosu na nivo u FBiH. Simboličan broj zaposlenih nalazi se u okviru primarnog

sektora, svega 98 radnika ili 1,77% (2011. godina). Mali broj zaposlenih u ovoj djelatnosti proizlazi iz toga da je poljoprivreda često dopunska djelatnost i da veliki broj individualnih poljoprivrednih proizvođača nije registrovan kao zaposlen u ovoj djelatnosti. Uprkos malom broju zaposlenih u ovoj oblasti, evidentno je da postoje brojne mogućnosti za njen razvoj, kao i dodatno zapošljavanje, a posebno u oblasti voćarstva, ratarstva, plasteničke proizvodnje i stočarstva.

- 4) Osnovni izvor napajanja **električnom energijom** BPK Goražde je TS 110/35/10 (20) kV, 2x20 MVA „Goražde 1“ koja je povezana na elektroenergetski sistem JP EP BiH i napaja se dvostrano, prenosnom mrežom 110 kV, Na prostoru kantona trenutno postoji nekoliko kapaciteta za proizvodnju električne energije. Izgrađene su četiri male/mini hidroelektrane čija ukupna instalirana snaga ima značajno učešće u podmirivanju potreba za električnom energijom. Izgrađene MHE su na rijeci Prači, Osanici 2 i Čemernici, a u ove četiri MHE iznosi 13.553 MWh, što čini oko 25% ukupne potrošnje električne energije na području kantona.
- 5) **Klima** – Prosječna godišnja temperatura vazduha u Goraždu kreće se oko 10°C, dok u planinskoj oblasti na oko 1.000 m nadmorske visine iznosi oko 6,0°C. Zime su na razmatranom području hladne sa prosječnim temperaturama koje se kreću oko 0,6°C. Srednje ljetne temperature u Goraždu kreću se oko 18°C, pa su ovdje ljeta prijatna, čak i prohladna. Prostorni raspored godišnjih količina padavina u kantonu ukazuje da ovo područje u toku godine prima znatnu i prilično ujednačenu količinu vodenog taloga, i to u prosjeku od 786 mm (Goražde) do preko 1.375 mm (južne padine Jahorine u Općini Foča-Ustikolina).
- 6) **Drumski saobraćaj** – Mrežu drumskih saobraćajnica na području BPK Goražde čine magistralni, regionalni, lokalni i nekategorisani putevi. Osnovu ove putne mreže predstavljaju dionice magistralnog putnog pravca M20 Foča – Goražde i Goražde – Ustiprača, koje su ujedno i saobraćajno najopterećeniji putni pravci u okviru ove putne mreže. Sam kvalitet saobraćaja na ovim dionicama magistralnog puta narušen je činjenicom da one prolaze kroz urbano područje Goražda, a usljed preplitanja sa gradskim sistemom saobraćajnica dodatno je ugrožen i kontinuitet saobraćaja na ovim putnim pravcima.
- 7) Na području kantona je do ranih 1970-tih godina postojala uskotračna željeznička mreža, čiji je najvažniji dio bila uskotračna pruga Sarajevo – Pale – Prača – Ustiprača – Višegrad – Užice. Od Ustiprača se uskotračna pruga odvajala prema zapadu (dionica Ustiprača – Goražde – Foča – Miljevina). Poslije ukidanja uskotračne željezničke mreže nije došlo do izgradnje željezničke mreže normalnog kolosijeka, te je drumski saobraćaj postao osnovna vrsta saobraćaja na području obuhvata plana. Trasa ove uskotračne pruge je većim dijelom očuvana i može se iskoristiti za uspostavljanje turističke željeznice.
- 8) **Otpadne vode** – Kanalizacionom mrežom mješovitog tipa kojom upravlja JKP pokriveno je urbano područje Goražda (u 2006. registrovano je 4.360 priključaka domaćinstava, te 390 priključaka pravnih lica). Još uvijek nedostaju centralni kolektor i uređaji za tretman otpadnih voda koje se direktno ispuštaju u Podhranjenski potok u centru grada i tako dospijevaju u rijeku Drinu. Jedan dio kanalizacionih kolektora se direktno ispušta u rijeku Drinu. Značajnu opasnost predstavljaju i tehnološke otpadne vode iz postrojenja privrednih subjekata koji su smješteni na području grada, zbog čega je instaliranje fekalnih kolektora i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda prioritetno za zaštitu okoliša.
- 9) **Komunalni otpad** – U sadašnjem trenutku na području kantona su aktivne tri privremene općinske deponije: Šišeta (naseljeno mjesto Goražde), Gavrić (naseljeno mjesto Donje Žešće u općini Foča-Ustikolina) i Međugradi (naseljeno mjesto Šajinovići u općini Pale-Prača). Do aktiviranja deponija „Šišeta“ i „Gavrić“ komunalni otpad sa većeg dijela teritorije kantona (općine Goražde i Foča-Ustikolina) se odvozio na deponiju Kamenolom kod naselja Mašići u općini Novo Goražde. Na području kantona postoje dvije firme koje se bave reciklažom metalnih ostataka i otpadaka (otkup metala): „Goraždanska trgovina“ d.o.o. i „Janjina“ d.o.o. Selektivno prikupljanje otpada nije prisutno na prostoru kantona. U sklopu Kantonalne bolnice postoji peć za spaljivanje medicinskog otpada. Odlaganje otpada, naročito različitih vrsta, prouzrokuje degradaciju zemljišta, zagađenje vazduha i vode. Komunalne deponije emituju metan, kao nusprodukt pri degradaciji deponovanih organskih materija. Deponije takođe dovode do otjecanja zagađivača (procjedne vode – filtrati) u podzemne vode.
- 10) **Turistički potencijal** – Geografski i klimatski uslovi te položaj pored rijeke Drine, plodna tla, šumska bogatstva i druga prirodna bogatstva pružaju mogućnost za razvoj turizma, posebno seoskog, ali i avanturističkog, za sve koji vole odmor u netaknutoj prirodi i kampovanje. Posjetiocima su posebno interesantni stari objekti građeni u tradicionalnom stilu ovog kraja, kroz restauraciju sada često napuštenih seoskih objekata koji su skoro u poluruševnom stanju i formiranje etno-sela, kao posebnih destinacija. Jedan broj stanovnika je vidio šansu u ovoj

oblasti pa je osnovano Udruženje građana „Odmor na selu“. Stari tradicionalni zanati, proces proizvodnje zdrave, organske hrane, bez upotrebe pesticida, poljski radovi (košenje trave, mljevenje žita u starim mlinovima itd.) kao vid rekreacije predstavljaju perspektivni razvoj novih turističkih programa. Splavarenje niz Drinu ima veliku tradiciju, nastalo iz potrebe da se građa transportuje iz šume nizvodno do strugara gdje je prerađivana s okruženjem predstavlja značajan razvojni resurs koji ni približno nije iskorišten. Geografski položaj, saobraćajna infrastruktura, rijeke, termomineralni izvori, arhitektura, biodiverzitet i drugo, daju realne šanse za bogatu turističku ponudu na regionalnom nivou.

- 11) Zanatsko-preduzetnička djelatnost** – Kao i u većini mjesta u BiH, tako i na području BPK Goražde dolazi do izumiranja starih zanata. Razlog je drastično smanjenje potražnje za robama i uslugama koje su stare zanatlije pružale tako da se trenutno na području kantona (uglavnom u Goraždu) održalo nekoliko krojačkih i obućarskih zanatskih radnji, dok je nešto bolja situacija sa frizerskim i pekarskim zanatskim radnjama. Periodično su aktuelne vlasti pokušavale motivisati otvaranje i održanje tih zanata proglašavanjem zanata deficitarnim zanimanjima uz mogućnost ostvarenja određenih subvencija, ali konkretnih rezultata nije bilo. U pokušaju poboljšanja situacije zanatlija, na području kantona je osnovano Udruženje zanatlija BPK, koje u saradnji sa lokalnim vlastima ima zadatak da popravi uslove za opstanak i rad zanatlija sa ovog područja.
- 12) Kultura** – Pod objektima i ustanovama kulture podrazumijevaju se društveni domovi i centri kulture, biblioteke, kina, razne vrste omladinskih klubova i klubova za odrasle, kao i pozorišta, muzeji i galerije. Nažalost, dio nabrojanih sadržaja ne postoji na prostoru kantona (pozorišta, muzej), a oni sadržaji koji postoje nisu u punoj funkciji i imaju brojne probleme, od kojih su prostorni problemi samo jedni od mnogobrojnih. Najznačajnija kulturna ustanova na području kantona jeste Centar za kulturu Goražde. U sastavu ove ustanove djeluju Narodna biblioteka, kino, kulturno-umjetničko društvo, Omladinski centar, novine „Glas Goražda“ i Radio-televizija BPK Goražde.
- 13) Sport** – Pod sportskim objektima podrazumijevaju se zatvoreni sportski tereni (fiskulturne sale i sportske dvorane), otvoreni sportski tereni u nadležnosti sportskih društava, otvoreni sportski tereni rekreativnog tipa, kao i bazeni (otvoreni bazeni). Na području kantona (2011. godina) egzistira samo jedna sportska dvorana u Goraždu. U naseljenom mjestu Vitkovići postoji kompleks bazena (otvoreno plivalište). Manje skijalište (ski-lift dužine 300 metara) funkcioniše u okviru turističkog centra „Bijele vode“. Inače, u okviru istog turističkog centra je u toku (2013. godina) izgradnja sportsko-rekreativnog centra „Kriva Draga“, površine oko 40.000 m².
- 14) Vodosnabdijevanje** Goražda i ostalih naselja se od 1996. godine vrši zahvatanjem vode iz rijeke Drine u naselju Vitkovići (4 km uzvodno od Goražda). Kasnije je u krugu bivšeg industrijskog kompleksa FAJ „Azot“ Vitkovići izgrađeno (rekonstruisano) postrojenje za preradu pitke vode (fabrika vode), koje je integrisano u vodozahvat. Kapacitet postrojenja za proizvodnju pitke vode je 240 L/s.
- 15) Telekomunikaciona mreža** – Glavni operater fiksne telefonije na području kantona je BH Telecom d.d. Sarajevo. Telefonska mreža u gradskom urbanom dijelu svedena je na automatsku telefonsku centralu „Goražde“, lociranu u zgradi Pošte. U širem području kantona telefonska mreža je svedena u izdvojene (isturene) pretplatničke stepene RSS i MSAN uređaje u pojedinim naseljima.
- 16) Informisanje** – Na prostoru BPK Goražde se radio i TV program realizuje putem tri ravnopravna emitera u okviru Javnog servisa BiH, dvije lokalne radio stanice (Radio Prača i Radio Goražde) i jedne lokalne TV stanice – TV BPK). Signali ovih radio i TV kuća ne pokrivaju samo područje kantona, nego i teritoriju šireg okruženja. Glavni RTV predajnik za područje kantona i jugoistočne BiH je Hadžića brdo. Radio i TV stanice emituju sve važnije informacije o radu općinske uprave, javnih preduzeća i ustanova, a prate i ostala značajna dešavanja. U dolinskom dijelu Općine Goražde instalirana je mreža KDS (Kablovski distributivni sistem) – kablovska televizija. Program KDS se realizuje putem operatora KG-1.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

U Federaciji BiH je zdravstveni sistem podijeljen između entiteta i kantona na način da entitet vodi zdravstvenu politiku i nastoji da potiče i razvija zdrave životne navike stanovništva, te da provodi aktivnosti na prevenciji i suzbijanju zaraznih bolesti, dok kantoni osiguravaju ostvarivanje prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja u skladu sa Zakonom o zdravstvenom osiguranju, i osiguravaju sredstva za osnivanje, izgradnju i opremanje ustanova primarne, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite.

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti u Federaciji BiH¹⁴ uređuju se načela, mjere, način organizovanja i provođenja zdravstvene zaštite. Federacija BiH u skladu sa Ustavom Federacije BiH donosi zakone i vodi zdravstvenu politiku, te osigurava finansijska sredstva za poslove iz svoje nadležnosti određene zakonom. Federalno ministarstvo zdravstva predlaže sve mjere, osigurava uvjete i izvršava potrebne radnje s ciljem da osigura zajednička prava utvrđena zakonom.

Zdravstvena zaštita građana FBiH provodi se na načelima sveobuhvatnosti, kontinuiranosti, dostupnosti i cjelovitog pristupa zdravstvenoj zaštiti. Sveobuhvatnost zdravstvene zaštite osigurava obuhvat svih građana FBiH u odgovarajućim mjerama zdravstvene zaštite u skladu sa zakonom. Zdravstvena djelatnost se obavlja na nivou primarne, specijalističko-konsultativne, te bolničke zdravstvene zaštite. Primarna zdravstvena zaštita obuhvata: djelatnost porodičnog doktora medicine, djelatnost opće medicine, školsku medicinu, higijensko-epidemiološku zaštitu, zubozdravstvenu zaštitu, hitnu medicinsku pomoć, medicinu rada, zdravstvenu zaštitu radnika, zaštitu žena i djece, dijagnostičku i apotekarsku djelatnost.

Specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštita čini skup mjera, aktivnosti i postupaka u cilju dijagnosticiranja, liječenja i medicinske rehabilitacije oboljelih, a kada po prirodi bolesti s obzirom na druge okolnosti nije potrebno poduzimanje bolničkog liječenja.

Bolnička zdravstvena djelatnost obuhvata skup mjera, aktivnosti i postupaka koje se poduzimaju u cilju dijagnosticiranja, liječenja i medicinske rehabilitacije oboljelih u odgovarajućim stacionarnim zdravstvenim ustanovama.

Na temelju osnovnih zakona u sektoru zdravstva, te drugih zakona i podzakonskih akata, zdravstvena zaštita stanovništva na području BPK Goražde organizovana je u okviru javnih i privatnih zdravstvenih ustanova. Zdravstvenu zaštitu stanovništvu pruža šest zdravstvenih ustanova u javnom sektoru i četiri zdravstvene ustanove u privatnom sektoru, dok se finansiranje zdravstvene zaštite u javnom sektoru osigurava posredstvom Kantonalnog zavoda zdravstvenog osiguranja Goražde. Javna ustanova Zavod za javno zdravstvo Bosansko-podrinjskog kantona i Javna zdravstvena ustanova „Kantonalna bolnica Goražde“ su zdravstvene ustanove osnovane od strane Skupštine BPK Goražde, dok su javne ustanove Dom zdravlja „Dr. Isak Samokovlija“ Goražde, Dom zdravlja Ustikolina, Dom zdravlja Prača i Apoteka „9. maj“ Goražde osnovane od strane vijeća općina u sastavu kantona. U privatnom sektoru zdravstvenu zaštitu osiguravaju tri privatne stomatološke ordinacije i privatna zdravstvena ustanova Apoteka „AL-HANA“ Goražde. Javne zdravstvene ustanove osiguravaju javnozdravstvenu zaštitu, primarnu zdravstvenu zaštitu, sekundarnu zdravstvenu zaštitu i snabdijevanje lijekova. Zdravstvene usluge u privatnom sektoru osiguravaju primarnu stomatološku zaštitu i snabdijevanje lijekovima.

SOCIJALNO STARANJE I USLUGE SOCIJALNE ZAŠTITE

Prema odredbama Ustava Federacije BiH, federalna vlast i kantoni su zajednički nadležni za socijalnu politiku. Tu nadležnost ostvaruju zajednički ili odvojeno, ili od strane kantona uz koordinaciju od strane federalnih vlasti.

Socijalna zaštita na području BPK Goražde regulirana je Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene novine BPK Goražde“, br. 10/00, 5/03, 5/05, 3/08, 2/13, 12/13 i 4/14).

Putem sistema socijalne zaštite provode se intervencije usmjerene ka osiguravanju osnovnih egzistencijalnih potreba dijelu populacije koji ispunjava propisane uvjete, kao i čitav niz usluga namijenjenih korisnicima koji trebaju različite oblike trajnog ili privremenog smještaja, odnosno nekih drugih usluga službi socijalne zaštite.

Prava iz socijalne zaštite u smislu spomenutog zakona su:

- novčana i druga materijalna pomoć;
- osposobljavanje za život i rad;
- smještaj u drugu porodicu:
- smještaj u ustanove socijalne zaštite;
- usluge socijalnog i drugog stručnog rada;
- kućna njega i pomoć u kući.
-

Kantonalnim zakonom utvrđuju se iznosi novčanih i drugih davanja, uslovi i postupak za stjecanje tih prava i njihovo korištenje ukoliko to nije uređeno federalnim zakonom.

Novčana i druga materijalna pomoć sastoji se od:

- stalne novčane pomoći;
- novčane naknade za pomoć i njegu od strane drugog lica;
- druge materijalne pomoći.

Zaštita porodice sa djecom u smislu federalnog i kantonalnog zakona podrazumijeva osiguranje porodice kroz materijalna i druga davanja radi pomaganja u podizanju, odgoju i zbrinjavanju djece, kao i njihovom osposobljavanju za samostalan život i rad, u najboljem interesu djeteta.

Kantonalnim zakonom utvrđena su osnovna prava porodice sa djecom, i to:

- dodatak na djecu;
- naknada umjesto plaće ženi-majci u radnom odnosu za vrijeme dok odsustvuje sa posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta;
- novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja žene-majke koja nije u radnom odnosu;
- jednokratna pomoć za opremu novorođenog djeteta;
- pomoć u prehrani djeteta do šest mjeseci i dodatna ishrana za majke dojilje;
- poseban psihosocijalni tretman bračnih drugova koji žele djecu i trudnica;
- smještaj djece uz osiguranu ishranu u ustanovama predškolskog uzrasta;
- osiguranje jednog obroka u vrijeme nastave u školama osnovnog obrazovanja;
- školarine i stipendije đacima i studentima.

Zaštita civilnih žrtava rata je utvrđena na principu podijeljene nadležnosti između Federacije i kantona, tako da se prava na ličnu invalidninu, dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica, ortopedski dodatak, porodičnu invalidninu i dodatak na djecu ostvaruju pod uslovima, na način i po postupku utvrđenim federalnim zakonom, a pomoć u troškovima liječenja i nabavci ortopedskih pomagala, osposobljavanje za rad i prioritetno zapošljavanje pod uslovima, na način i po postupku utvrđenim propisom kantona. Primanja civilnih žrtava rata utvrđuju se u visini od 70% od mjesečnih novčanih primanja vojnih invalida. Naknade za civilne žrtve rata se finansiraju u omjeru 70% iz federalnog budžeta, a 30% iz kantonalnog budžeta.

Politika prema osobama sa invaliditetom odvija se u okviru mreže zakonske regulative, strategija te unutar sistema kroz koje osobe sa invaliditetom ostvaruju svoja prava i mogućnosti. Kantonalnim zakonom definisano je da se u cilju ostvarivanja boljeg položaja i zaštite osoba sa invaliditetom i zadovoljavanja njihovih potreba mogu osnovati udruženja osoba sa invaliditetom. U utvrđivanju politike za ostvarivanje programa socijalne zaštite, Kanton ostvaruje saradnju sa udruženjima osoba sa invaliditetom i u skladu sa mogućnostima pomaže rad ovih udruženja.

O pravima iz socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom utvrđenim kantonalnim zakonom u prvom stepenu rješava centar za socijalni rad, a u drugom stepenu nadležno kantonalno ministarstvo.

Prema kantonalnom zakonu, kantonalne ustanove socijalne zaštite kao javne ustanove osniva BPK Goražde. Ustanove se osnivaju radi obavljanja stručnih i drugih poslova iz oblasti socijalne zaštite, zbrinjavanja određenih kategorija korisnika socijalne zaštite i proučavanja pojava i problema u oblasti socijalne zaštite.

JU Centar za socijalni rad BPK Goražde je organizacijski sastavljena za multifunkcionalno djelovanje u oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata, zaštite porodice sa djecom, a obavlja i poslove organa starateljstva, poslove posredovanja, i poslove savjetodavno-terapeutskog rada. Svojom djelatnošću pokriva područje cijelog kantona, u čijem sastavu se nalaze tri općine: Goražde, Pale- Prača i Foča-Ustikolina. U općinama Pale-Prača i Foča-Ustikolina nalaze se dvije službe socijalne zaštite, a u Goraždu se nalazi i Savjetovalište za probleme porodice, djece i adolescenata. Programske aktivnosti su usmjerene na izvršavanje preventivnih i socijalno-zaštitnih zadataka sa orijentacijom primarnog izvršavanja preventivnih zadataka u sagledavanju, praćenju i rješavanju socijalnih problema većih vrijednosti, te svakodnevnim poticanjem i angažovanjem šire društvene zajednice na njihovom rješavanju.

Javna ustanova „Dom za stara i iznemogla lica“ Goražde osnovana je Zakonom o osnivanju Javne ustanove „Dom za stara i iznemogla lica“ Goražde (“Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde”, br. 10/97 i 08/99) i javna je ustanova od posebnog interesa za kanton. Osnovna djelatnost ustanove je pružanje socijalnih i zdravstvenih usluga starim, hronično bolesnim, iznemoglim, licima sa invaliditetom i drugim licima koja nisu u stanju da se sama o sebi staraju, odnosno licima koja se nađu u stanju socijalne potrebe.

1. Stalna novčana pomoć (141)
2. Novčana naknada za njegu i pomoć od strane drugog lica (389)
3. Osposobljavanje za život i rad (14)
4. Lična invalidnina – neratni invalidi (606)
5. Dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica – neratni invalidi (348)
6. Ortopedski dodatak – neratni invalidi (240)
7. Smještaj u ustanovu socijalne zaštite (87)
8. Smještaj u drugu porodicu (7)
9. Dječiji dodatak (799)
10. Naknada porodiljama u radnom odnosu (143)
11. Pomoć nezaposlenim porodiljama (115)
12. Naknada za novorođeno treće, četvrto i peto dijete (268)
13. Novčana pomoć za prehranu djeteta do šest mjeseci (36)
14. Jednokratna pomoć za opremu novorođenog djeteta (38)
15. Naknade civilnih žrtava rata (373)
16. Zdravstveno osiguranje korisnika (300)

OBRAZOVANJE I NAUKA

Javne službe iz oblasti obrazovanja i nauke se mogu podijeliti na:

- osnovno obrazovanje;
- srednje obrazovanje;
- visoko obrazovanje;
- đački i studentski domovi (đaćki i studentski standard);
- nauka i istraživanje.

Osnovno obrazovanje

Osnovno školstvo (redovne osnovne škole, muzičke škole, škole za djecu sa posebnim potrebama) predstavlja najrasprostranjeniji oblik obrazovanja na teritoriji BPK Goražde. Generalno, osnovne škole su najbrojniji i najrasprostranjeniji objekti javnih službi u obuhvatu plana.

Na području kantona nastava se odvija u ukupno 6 centralnih osnovnih škola – po jedna u općinama Foča-Ustikolina (naselje Ustikolina) i Pale-Prača (naselje Prača) i četiri u Općini Goražde, kao i ukupno 7 područnih škola, te Osnovna muzička škola „Avdo Smailović“ u naselju Goražde.

Srednje obrazovanje

Srednje škole na području BPK Goražde se nalaze u gradskom naselju Goražde. U sadašnjem trenutku (2008) u općinskim sjedištima Ustikolina i Prača ne postoje srednje škole, te učenici iz ovih općina većinom pohađaju srednje škole u naselju Goražde. Gradsko naselje Goražde ima tri srednje škole: Mješovita srednja škola „Enver Pozderović“ (u čijem je sastavu gimnazija), Srednja strukovna škola „Džemal Bijedić“ i Srednja tehnička škola „Hasib Hadžović“.

Visoko obrazovanje

U sadašnjem trenutku (2008) na području BPK Goražde ne djeluje nijedna visokoškolska ustanova sa sjedištem u nekom od naselja kantona. U gradskom naselju Goražde (MSŠ „Enver Pozderović“) djeluju odjeljenja Pravnog i Ekonomskog fakulteta iz Sarajeva (dislocirana nastava).

KLJUČNI PROBLEMI

Privredni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> • Niska privredna aktivnost u ruralnim područjima; • Neiskorišteni kapaciteti bivših velikih sistema; • Loša putna infrastruktura, posebno cestovna povezanost sa ostalim dijelovima BiH; • Slabo iskorišten turistički potencijal.
Infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> • Loše riješena kanalizaciona mreža, kako urbanog tako i ruralnog područja; poseban problem je nepokrivenost grada primarnim i sekundarnim kolektorima, kao i nedostatak uređaja za tretman otpadnih voda; • Slab kvalitet i pokrivenost PTT uslugama i RTV signalom; • Problemi s toplifikacijom, kako u pogledu infrastrukture i korištenog energenta tako i s aspekta cijene grijanja; • Slaba opremljenost i loša organizacija preduzeća u oblasti komunalne infrastrukture; • Neadekvatna saobraćajna infrastruktura i loša saobraćajna signalizacija; • Problemi u snabdijevanju električnom energijom.
Prostorni razvoj i uređenje	<ul style="list-style-type: none"> • Velika nesrazmjera u uslovima života i rada u ruralnom i urbanom području; • Preklapanje ovlaštenja i nadležnosti te loša saradnja kantonalnih i općinskih organa; • Nedostatak nove prostorno-planske dokumentacije; • Problemi u legalizaciji nelegalno izgrađenih objekata; • Neracionalno (loše) korištenje gradskog prostora; • Ugroženost i nedovoljna zastupljenost zelenih površina u gradu.
Ruralni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> • Problemi infrastrukturnog razvoja (vodosnabdijevanje, kanalizacija, putna mreža i snabdijevanje električnom energijom); • Zapošljavanje i nedostatak privrednih kapaciteta; • Nedostatak regulacionih planova u ruralnim naseljima; • Slabo organizovan otkup poljoprivrednih proizvoda; • Problemi u zaštiti životne sredine (devastirano područje na kojem se eksploatiše šljunak, nekontrolisano odlaganje različitog otpada u seoskom području i slično); • Migracija stanovništva iz sela u grad.
Nauka, obrazovanje, zdravlje, informisanje	<ul style="list-style-type: none"> • Srednje obrazovanje nije obavežno; • Mreža vrtića pokriva tek oko 50% potreba; • Nestabilni izvori finansiranja, neadekvatna tehnička opremljenost i hiperprodukcija kadrova društvenog smjera; • Nepostojanje institucija koje se bave naučno-istraživačkim radom; • Neriješen status, imovina (smještaj) i izvor finansiranja svih medija na području kantona.
Kultura i sport	<ul style="list-style-type: none"> • Skromne mogućnosti i uslovi za razvoj kulture, u pravcu stvaranja kreativne industrije u ovoj oblasti, koja u razvijenim zemljama već spada u vodeće djelatnosti po učešću u bruto društvenom proizvodu. Kao posljedica toga, kultura je još uvijek više potrošač, a manje nosilac razvoja i zarade; • Loš odnos prema kulturno-istorijskom naslijeđu; • Nedostatak finansijskih sredstava da se na kvalitetan način podrže sve kulturne institucije i manifestacije; • Slaba koordinacija i saradnja entitetskih i kantonalne vlasti kada je riječ o očuvanju spomenika kulture i sanaciji i održavanju objekata, ustanova i institucija kulture; • Slaba uključenost kulturnih i sportskih sadržaja u turističku ponudu i nekompletnost kulturnih sadržaja u kantonu (bioskop, pozorište, opera i sl.); • Nedostatak kulturno-sportskih sadržaja u ruralnim područjima; • Nedovoljna uključenost djece i omladine, ali i ostalih građana, u sportske aktivnosti; • Potreba za obnovom i modernizacijom sportske infrastrukture koja je dobrim dijelom zapuštena i sasvim sigurno ne odgovara sadašnjim potrebama kantona; • Nedovoljan broj stručno osposobljenih sportskih radnika, prije svega trenera i sportskih učitelja, naročito u radu sa mladima.

Omladina	<ul style="list-style-type: none"> Izražen problem dugotrajne nezaposlenosti visokoobrazovanih kadrova sa diplomama društvenog smjera; Sve prisutniji problem toksikomanije; Osjećaj opterećenosti dugotrajnom stambenom i materijalnom zavisnošću od roditelja; Male šanse da se u nekoj struci postigne uspjeh; Postoje naznake da se mladi svakodnevno suočavaju sa problemom naučene bespomoćnosti, koja se u svakodnevnom životu prepoznaje kao pasivnost prema dešavanjima u društvu, prepuštenost okolnostima i slično, kao posljedica socijalizacije u okolnostima u kojima ljudi nauče da budu bespomoćni; Veliki broj mladih provodi slobodno vrijeme bez plana.
Stambeni fond	<ul style="list-style-type: none"> Nedostatak stambenih jedinica za zbrinjavanje socijalno ugroženih kategorija; Loše održavanje postojećeg fonda namijenjenog za smještaj socijalno ugroženog stanovništva; Nedovoljno planirana sredstva za obezbjeđenje i održavanje stambenih jedinica za zbrinjavanje socijalno ugroženih kategorija; Slaba kadrovska i tehnička opremljenost institucije zadužene za održavanje i izgradnju stambenih jedinica za zbrinjavanje socijalno ugroženih kategorija.
S o c i j a l n o staranje	<ul style="list-style-type: none"> Slaba finansijska podrška ustanovama koje se bave zbrinjavanjem stanovnika u stanju socijalne potrebe; Nepostojanje adekvatnih prostora za rad institucija koje se brinu o stanovništvu u stanju socijalne potrebe.

2.2 Stanovništvo

Stanovništvo sa svojim obilježjima predstavlja osnovni planski parametar prema kome se usklađuju ostala planska rješenja. Kao i sa svim planovima i strategijama koji se rade ili su urađeni u posljednjih dvadeset godina, ključni problem predstavlja nedostatak popisa stanovništva. Dodatni problem predstavlja i odsustvo nezvaničnih popisa po općinama kada već nije obavljen zvanični državni popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gazdinstava. Nezvanični popisi stanovništva bi predstavljali dragocjenu pomoć ne samo za planere, već i za lokalnu samoupravu koja bi mogla da na osnovu podataka takvih popisa efikasnije upravlja svojom teritorijom. U tekstu o kretanju stanovništva i domaćinstava biće korišteni podaci iz zvaničnih popisa stanovništva, a najnoviji podaci biće dati u vidu procjena. Sličan princip bit će korišten i u dijelu koji će govoriti o strukturi stanovništva (spolna i starosna). Kao najbolji prostorni indikator vezan za stanovništvo pokazala se gustina naseljenosti i ona će biti prikazana u posljednjem dijelu teksta o stanovništvu. Kao polazište u procjeni broja stanovnika na području kantona uzeta je zvanična procjena Federalnog zavoda za statistiku o broju stanovnika po općinama u 2011. godini. Ukoliko se analiziraju drugi indirektni izvori podataka (birački spiskovi, broj učenika u osnovnim školama) dolazi se do manjeg procijenjenog broja stanovnika.

BROJ STANOVNIKA

*Stanovništvo u zemlji po općinama BPK Goražde 1991.**

OPĆINA	BROJ STANOVNIKA
FOČA-USTIKOLINA	4.899
GORAŽDE	32.360
PALE-PRAČA	2.017
UKUPNO	39.276

*Zasnovano na procjeni broja domaćinstava u naseljenim mjestima podijeljenim međuentitetskom linijom razgraničenja

Iz gornje tabele je vidljivo da je 82,39% stanovništva u zemlji 1991. godine na prostoru BPK Goražde živjelo u Općini Goražde. U samom gradskom naselju Goražde je 1991. godine živjelo 40,32% stanovništva kantona u zemlji. Federalni zavod za statistiku (FZS) procjenjuje broj stanovnika BPK Goražde u 2011. godini na 32.818 stanovnika. Riječ o procjeni prisutnog stanovništva, odnosno stanovništva u zemlji. Ova procjena je data u sljedećoj tabeli.

Procjena broja stanovnika po općinama BPK Goražde 2011. godine – FZS*

OPĆINA	BROJ STANOVNIKA
FOČA U FBiH	1.734
GORAŽDE	30.017
PALE U FBiH	1.067
UKUPNO	32.818

*Zasnovano na procjeni broja domaćinstava u naseljenim mjestima podijeljenim međuentitetskom linijom razgraničenja

Inače, procjene broja stanovnika FZS za period 2005–2011 pokazuju opadanje broja stanovnika kantona, što je posljedica računanja negativnog prirodnog priraštaja u kantonu i svim njegovim općinama. Po ovoj procjeni, oko 91% stanovništva kantona 2011. godine živi u Općini Goražde.

Najveći pad stanovništva u zemlji u periodu 1991–2011 karakteriše općine Foča-Ustikolina (34,9% stanovništva iz 1991. godine) i Pale-Prača (51,72% stanovništva iz 1991. godine). Općina Goražde 2011. godine ima 90,76% stanovništva u zemlji iz 1991. godine. Urbanistički zavod RS je broj stanovnika na području kantona 2008. godine procijenio na 29.090 stanovnika (stanovništvo u zemlji). Ova procjena se zasnivala na broju birača i broju učenika u osnovnim školama. Objektivna procjena broja stanovnika kantona u 2011. godini zasnovana na broju birača i broju učenika u osnovnim školama govori o oko 28.300 stanovnika na području kantona.

STRUKTURA STALNOG STANOVNIŠTVA

Posljednja relevantna struktura stalnog stanovništva BPK Goražde proizlazi iz popisa 1991. godine.

Starosna struktura

Starosna struktura predstavlja veoma značajnu strukturu stanovništva i na njoj se zasnivaju razne druge vrste planiranja. Starosna struktura 1991. godine je prikazana u sljedećoj tabeli.

Starosna struktura (%) po općinama BPK Goražde, 1991.*

OPĆINA	STAROSNI KONTIGENTI			
	0–14	15–64	65> i nepoznato	UKUPNO (%)
FOČA U FBiH - USTIKOLINA	18,10	70,47	11,43	100
GORAŽDE	23,61	69,12	7,27	100
PALE U FBiH	20,31	69,07	10,62	100
UKUPNO	22,76	69,29	7,95	100

*Zasnovano na procjeni broja domaćinstava u naseljenim mjestima podijeljenim međuentitetskom linijom razgraničenja

Dobne karakteristike stanovništva BPK Goražde su 1991. godine bile lošije od prosjeka BiH. Tako je na prostoru kantona bilo manje mladog stanovništva, dok je zrelog i starog stanovništva (iznad 65 godina) bilo više od prosjeka BiH, a starog stanovništva oko 9% više od prosjeka BiH. Već 1991. godine stanovništvo kantona je bilo u fazi praga demografske starosti. Najlošija situacija u pogledu starosne strukture je bila u općinama Foča-Ustikolina i Pale-Prača (faza demografske starosti), a najbolja u Općini Goražde (faza praga demografske starosti).

Današnja starosna struktura stanovništva BPK Goražde po procjeni Federalnog zavoda za statistiku (FZS) je prikazana u sljedećoj tabeli.

Procjena starosne strukture (%) po općinama BPK Goražde 2011. godine – FZS

OPĆINA	STAROSNI KONTIGENTI			
	0–14	15–64	65>	UKUPNO
FOČA U FBiH - USTIKOLINA	15,80	59,05	25,14	100
GORAŽDE	14,03	68,02	17,95	100
PALE U FBiH	16,87	56,42	26,71	100
UKUPNO	14,21	67,17	18,62	100

Procjena FZS za 2011. godinu ukazuje na krajnje loše dobne karakteristike stanovništva BPK Goražde. Ono se po ovoj procjeni nalazi u fazi duboke demografske starosti, sa prosječnom starošću stanovništva od oko 41 godinu. Najlošija starosna struktura karakteriše općine Foča-Ustikolina i Pale-Prača, a najbolja starosna struktura je prisutna u Općini Goražde, mada se i ova općina nalazi u fazi duboke demografske starosti.

SPOLNA STRUKTURA

U pogledu spolne strukture, područje BPK Goražde je 1991. godine karakterisalo veće učešće ženskog stanovništva u odnosu na prosjek BiH (50,11% ženskog stanovništva).

Procentualni odnos muškog i ženskog stanovništva po općinama BPK Goražde, 1991.

SPOLNA STRUKTURA PO POPISU 1991. GODINE (%)*			
OPĆINA	MUSKARCI	ŽENE	UKUPNO
FOČA U FBiH - USTIKOLINA	50,54	49,46	100
GORAŽDE	49,37	50,63	100
PALE U FBiH	50,12	49,88	100
UKUPNO	49,55	50,45	100

*Zasnovano na procjeni broja domaćinstava u naseljenim mjestima podijeljenim međuentitetskom linijom razgraničenja

Gledajući po općinama, općine Foča-Ustikolina i Pale-Prača su imale više muškog nego ženskog stanovništva, dok je procentualno najviše ženskog stanovništva 1991. godine bilo u Općini Goražde.

U sadašnjem trenutku je veoma teško izvršiti procjenu spolne strukture stanovništva kantona i njegovih općina. Osnovano se može pretpostaviti da je učešće ženskog stanovništva 2011. godine veće (oko 52%) nego 1991. godine. To je prvenstveno rezultat ratnih gubitaka muškog stanovništva.

OBRAZOVNA STRUKTURA

Obrazovna struktura stanovništva je kroz popise definisana preko strukture stanovništva prema školskoj spremi. Posljednja obrađena obrazovna struktura potječe iz popisa 1981. godine.

Stanovništvo općina BPK Goražde po stepenu obrazovanja, 1981.

OBRAZOVNA STRUKTURA 1981. GODINE (%)*				
OPĆINA	SREDNJE OBRAZOVANJE	VIŠE OBRAZOVANJE	VISOKO OBRAZOVANJE	UKUPNO (%)
FOČA-USTIKOLINA	9,18	0,59	0,26	100
GORAŽDE	18,12	147	1,64	100
PALE-PRAČA	10,20	108	0,58	100
UKUPNO	16,19	1,31	1,35	100

*Zasnovano na procjeni broja domaćinstava u naseljenim mjestima podijeljenim međuentitetskom linijom razgraničenja

Po popisu iz 1981. godine struktura stanovništva prema školskoj spremi na području BPK Goražde je bila nešto lošija od prosjeka BiH. Tako je na području kantona te godine učešće u ukupnom stanovništvu stanovnika sa višim obrazovanjem (1,31%) bilo za oko 9,7% ispod prosjeka BiH, kao i oko 17% manje stanovnika sa visokim obrazovanjem od prosjeka BiH (1,63%). Međutim, učešće stanovnika sa srednjim obrazovanjem (16,19%) je bilo oko 3% veće od prosjeka BiH. Općina

Goražde je 1981. godine imala veće učešće stanovništva sa srednjim, višim i visokim obrazovanjem od prosjeka BiH. Nasuprot tome, općine Foča-Ustikolina i Pale-Prača su iste godine imale lošu obrazovnu strukturu, naročito Općina Foča-Ustikolina, gdje je učešće stanovnika sa visokim obrazovanjem bilo oko 6 puta ispod prosjeka BiH. Pošto je 1991. godine učešće stanovnika sa srednjim obrazovanjem, kao i sa višim i visokim obrazovanjem poraslo na nivou čitave BiH, osnovano se može pretpostaviti da se to desilo i u obuhvatu plana. Tako je cjelovita Općina Goražde 1991. godine imala učešće stanovnika sa srednjim obrazovanjem za oko 21% iznad prosjeka BiH, dok je stanovnika sa višim obrazovanjem i visokim obrazovanjem bilo oko 13% iznad prosjeka BiH.

Nacionalna struktura stanovništva BPK Goražde, 1991.

R/B	NACIJA	%
1.	Muslimani	68,70
2.	Srbi	27,70
3.	Hrvati	1,45
4.	Jugosloveni	1,94
5.	Ostali	0,20

Na području BPK Goražde 1991. godine je dominiralo muslimansko stanovništvo sa 68,7% ukupnog stanovništva. Srpsko stanovništvo je činilo 27,7% populacije kantona, a na trećem mjestu po brojnosti su bili Jugosloveni sa učešćem od 1,94%. Učešće Hrvata je bilo 1,45%, a ostalih svega 0,2% populacije kantona. Odnos Muslimana i Srba kao dva najbrojnija naroda je 1991. godine bio sličan u sve tri općine, s tim da je najveće učešće Muslimana bilo u općini Foča-Ustikolina (69,85%), a Srba u Općini Pale-Prača (30,83%). Najveći broj Jugoslovena, Hrvata i ostalih nacionalnosti je te godine živio u Općini Goražde. Po procjeni Federalnog zavoda za statistiku 2005. godine, udio bošnjačkog stanovništva u kantonu se povećao na 98,57%, dok srpsko stanovništvo čini 1,19% ukupnog stanovništva. Stanovništvo ostalih nacionalnosti predstavlja svega 0,24% od ukupnog stanovništva kantona. Procjena za 2011. godinu daje nacionalnu strukturu prikazanu u narednoj tabeli.

Nacionalna struktura stanovništva BPK Goražde, 2011.

R/B	NACIJA	%
1.	Bošnjaci	98,02
2.	Srbi	1,77
3.	Hrvati	0,12
5.	Ostali	0,09

Na području BPK Goražde mogu se izdvojiti sljedeće kategorije centara i naseljenih mjesta koja pripadaju pojedinim kategorijama centara:

- 1. Regionalni centar** – naseljeno mjesto Goražde;
- 2. Općinski centar nižeg ranga** – naseljena mjesta Ustikolina (općina Foča-Ustikolina) i Prača (općina Pale-Prača);
- 3. Sekundarni općinski centar** – naseljeno mjesto Vitkovići (Općina Goražde);
- 4. Lokalni centar** – naseljena mjesta Jabuka u općini Foča-Ustikolina; Bogušići, Čitluk (Berič); Ilovača, Kolovarice (Sadba), Osanica u Općini Goražde, Turkovići (Hrenovica) u Općini Pale-Prača;
- 5. Primarno naseljeno mjesto** – preostala naseljena mjesta (177);
- 6. Prigradsko naseljeno mjesto** – naseljena mjesta Bačci, Budići, Grabovik, Laleta, Kazagići, Kolijevke, Sedlari, Sopotnica i Zupčići (Općina Goražde).

Kao posebna kategorija centra izdvaja se prigradsko naseljeno mjesto (naselje), dok ostale kategorije centara stoje u hijerarhijskom odnosu (regionalni centar – najviša kategorija, primarno naseljeno mjesto – najniža kategorija). Prigradsko naseljeno mjesto se pored blizine gradskog naselja (kao najvažnijom karakteristikom) odlikuje većim brojem stanovnika, visokim učešćem nepoljoprivrednog stanovništva, kao i eventualnim postojanjem određenih javnih službi i privrednih kapaciteta. Svako naseljeno mjesto sa višim centralitetom pokriva svojim funkcijama i utjecajem dio prostora kantona. Tako npr. naseljeno mjesto Jabuka opslužuje zapadni dio općine Foča-Ustikolina, naseljeno mjesto Ilovača sjeverozapadni dio općine Goražde, naseljeno mjesto Turkovići istočni dio općine Pale-Prača itd.

PROSTORNE CJELINE

Prostorne cjeline na području BPK Goražde definisane su na osnovu postojeće mreže naseljenih mjesta (naselja), odnosno na osnovu gravitacionih zona sekundarnih općinskih i lokalnih centara.

Zone sekundarnih općinskih centara i zone lokalnih centara u BPK Goražde, 2011.

Na području kantona u sadašnjem trenutku mogu se izdvojiti 4 zone sekundarnih općinskih centara (gravitaciona područja sekundarnih općinskih centara) i 11 zona lokalnih centara (gravitaciona područja lokalnih centara). Zone sekundarnih centara su Goražde, Prača, Ustikolina i Vitkovići. Zone lokalnih centara su Ustikolina i Jabuka u Općini Foča-Ustikolina; zatim u mjestima Bogušići, Čitluk, Goražde, Ilovača, Kolovarice i Osanica u Općini Goražde; Prača i Turkovići u Općini Pale-Prača. Ovdje treba naglasiti da svaka zona višeg ranga u sebi sadrži i zonu nižeg ranga. Tako npr. u sastavu zone sekundarnog općinskog centra Ustikolina se nalazi zona lokalnog centra Jabuka. Površinski najveće zone lokalnih centara su zone Jabuka i Ilovača, a površinski najmanja je zona Bogušići. Najgušće naseljene zone su zone Goražde i Vitkovići, dok najrjeđe naseljene zone su zone Jabuka i Turkovići. Najviše naselja u svom sastavu ima zona lokalnog centra Goražde – čak 41 naseljeno mjesto, a najmanje zona Prača – 6 naseljenih mjesta.

VITALNE KARAKTERISTIKE

Kretanje broja stanovnika, odnosno dinamika stanovništva je posljedica prirodnog i mehaničkog kretanje stanovništva (migracija). Prirodni priraštaj predstavlja razliku između broja živorođenih (natalitet) i umrlih lica (mortalitet). Prirodni priraštaj na teritoriji BPK Goražde se neprekidno smanjivao od Drugog svjetskog rata. Prosječna stopa prirodnog priraštaja je 1981–1991 bila ispod prosječne stope prirodnog priraštaja BiH (oko 9,5%). Za period 1992–1995 nema statističkih podataka, ali se može pretpostaviti da je prirodni priraštaj u tom periodu bio negativan zbog ratnih gubitaka stanovništva. Za poslijeratni period postoje pouzdani podaci o prirodnom priraštaju koje objavljuje Federalni statistički zavod. Sljedeća tabela pokazuje srednje godišnje stope prirodnog priraštaja po općinama BPK Goražde za period 1996–2011. godina.

Prirodni priraštaj po općinama BPK Goražde, 1996–2011

OPĆINA	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
FOČA-USTIKOLINA	5	10	26	11	6	11	-9	-9	-2	-6	-17	-6	-5	-15	-12	-7
GORAŽDE	269	239	120	102	39	74	14	-38	-50	-26	-74	-99	-32	-31	-25	-58
PALE-PRAČA	11	1	9	6	3	1	-11	-1	-3	-3	-8	-7	-1	-8	3	-5
UKUPNO	285	250	155	119	36	64	-6	-48	-55	-35	-99	-112	-38	-54	-34	·70

BROJ, VELIČINA I KARAKTERISTIKE DOMAĆINSTAVA

Procjena broja domaćinstava za 2011. godinu od strane radnog tima Urbis centar pokazuje značajan pad broja domaćinstava na području BPK Goražde u odnosu na 1991. godinu.

Procjena broja domaćinstava po općinama BPK Goražde, 2011.

OPĆINA	BROJ DOMAĆINSTAVA
FOČA U FBiH	537
GORAŽDE	8.785
PALE U FBiH	350
UKUPNO	9.672

Broj domaćinstava po procjeni iz 2011. godine je za 18,08% (2.135 domaćinstava) manji od broja domaćinstava iz 1991. godine. Međutim, ako se izvrši poređenje sa stanovništvom u zemlji, odnosno procjenom broja domaćinstava u zemlji 1991. godine (11.541 domaćinstava), broj domaćinstava 2008. godine je manji za 16,19%. Do procjene broja domaćinstava na području kantona i njegovih općina 2011. godine se došlo na osnovu procjene prosječne veličine domaćinstva u 2011. godini.

Procjena prosječne veličine domaćinstva po općinama BPK Goražde, 2011.

OPĆINA	PROSJEČNA VELIČINA DOMAĆINSTVA
FOČA U FBiH	3,23
GORAŽDE	3,42
PALE U FBiH	3,05
UKUPNO	3,39

Procijenjena prosječna veličina domaćinstva 2011. godine na nivou kantona iznosi 3,39 članova. Najmanja prosječna veličina domaćinstva po procjeni u 2011. godini je bila prisutna u Općini Pale-Prača (3,05 članova), a najveća u Općini Goražde (3,42 člana).

GUSTINA NASELJENOSTI

Gustina naseljenosti BPK Goražde 2011. godine po procjenama FZS data je u sljedećoj tabeli.

GUSTINA NASELJENOSTI 2011. GODINE (st/km ²)			
OPĆINA	POVRŠINA (km ²)	STANOVNIŠTVO	GUSTINA NASELJENOSTI
FOČA U FBiH	161,26	1.734	10,75
GORAŽDE	25.334	30.017	118,49
PALE U FBiH	8.768	1.067	12,17
UKUPNO	502.28	32.818	65,34

Poređenje gustine naseljenosti BPK Goražde 2011. godine (65,34 st/km²) sa gustom naseljenosti FBiH i BiH pokazuje ispodprosječne vrijednosti. Tako je gustina naseljenosti kantona za oko 27% puta manja od gustine naseljenosti FBiH, a za oko 13% manja od gustine naseljenosti BiH. Općina Goražde je i 2011. godine najgušća naseljena općina kantona sa iznadprosječnim vrijednostima u odnosu na FBiH i BiH, a gustina naseljenosti u općinama Foča-Ustikolina i Pale-Prača je iste godine dodatno smanjena u odnosu na 1991. godinu (ispod 10 st/km² prostor se smatra rijetko naseljenim). Analiza gustine naseljenosti na nivou naseljenih mjesta pokazuje stvarnu distribuciju stanovništva u prostoru. Veliki dio brdsko-planinskog područja kantona (prostor – padine Jahorine i Hranjena) ima gustinu naseljenosti ispod 20 st/km². Naseljena mjesta na samom grebenu Jahorine (tromeđa kantonalnih općina), kao i pojedina naseljena mjesta u slivu Podhranjenskog potoka i Odske rijeke, te širem području Hranjena uopće nemaju stanovnike. Nasuprot tome, gustina naseljenosti u naseljenom mjestu Goražde se penje na 2.895 st/km².

DIO 3: ISTRAŽIVANJE O STAMBENIM PRILIKAMA U BPK GORAŽDE

CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Ciljevi ovog istraživanja su bili prikupljanje osnovnih podataka o stambenoj situaciji, odnosno stanju stambenog fonda na području BPK Goražde, kao i pružanje osnovnih podataka o stambenim prilikama i stambenim potrebama građana kantona u svrhu pripreme za izradu kantonalne strategije neprofitno-socijalnog stanovanja.

UZORAK

Analizom podataka obuhvaćeno je 15 javnih ustanova i institucija sa područja BPK Goražde. Odabirom su se pokušale obuhvatiti sve institucije i ustanove koje se direktno ili indirektno bave stambenom problematikom, ali i one ustanove koje ovaj segment smatraju važnim kod rješavanja egzistencijalnih potreba odgovarajućih kategorija stanovništva za koje su zadužene.

METODOLOGIJA

U ovom istraživanju kreiran je upitnik namijenjen javnim ustanovama i institucijama, koji je sadržavao opće i posebne podatke. Opći podaci sadržavali su pitanja koja su se odnosila na procijenjeni broj stanovnika u kantonu, zatim broj:

raseljenih lica, povratnika, sklopljenih i razvedenih brakova u posljednjih pet godina, novorođene djece, umrlih osoba, korisnika prava iz socijalne i boračko-invalidske zaštite, nezaposlenih osoba te učenika u osnovnim i srednjim školama. Posebni podaci iz upitnika sadržavali su pitanja o broju stambenih jedinica na području kantona, strukturi vlasništva nad stambenim jedinicama, broju porušenih i obnovljenih stambenih jedinica, izvršenom povratu stambenih jedinica, broju podstanara, korisnicima alternativnog smještaja, planiranoj izgradnji novih stambenih jedinica i druga relevantna pitanja za potrebe istraživanja.

3.1 Analiza rezultata istraživanja

Opći demografski pokazatelji

Prema posljednjim nezvaničnim podacima popisa stanovništva, na području BPK Goražde živi oko 25.000 stanovnika. Prije rata na području današnjeg kantona živjelo je 46.664 stanovnika. U proteklih pet godina na području kantona rođeno je 1.086 djece (Općina Foča u FBiH nije raspolagala ovim podacima), dok je broj umrlih u istom periodu iznosio 1.155 osoba. Ukupan broj učenika na području kantona (osnovne i srednje škole) iznosi 138 (podaci su dostavljeni samo iz Ustikoline). Prema ranijim podacima ukupan broj učenika iznosio je 3.510.

Ukupan broj nezaposlenih osoba koje se vode u evidenciji Službe za zapošljavanje BPK Goražde je 3.678 osoba (Općina Goražde – 3.200, Općina Foča-Ustikolina – 339, Općina Pale-Prača – 166) od čega 1.289 osoba pripada dobnoj skupini od 18-35 godina. U novom upitniku nisu prikupljeni podaci o broju nezaposlenih osoba koje prvi put traže zaposlenje, za razliku od prethodnog istraživanja gdje je taj broj iznosio 340 osoba. Takođe, u proteklih pet godina ukupan broj sklopljenih brakova na području kantona iznosio je 695, a ukupan broj rastavljenih brakova u istom periodu 59. Prema evidencijama Centra za socijalni rad BPK Goražde, ukupan broj korisnika prava iz socijalne zaštite trenutno iznosi 538¹⁵, dok su u evidenciji ove ustanove 232 samohrana roditelja. Trenutno na prostoru kantona živi 647 raseljenih osoba. Prema podacima dobijenim iz istraživanja, ukupan broj registrovanih povratnika u proteklih pet godina iznosio je 623, a očekuju se da će se iz trećih zemalja u narednom periodu na prostor kantona vratiti oko 60 osoba. Istovremeno, nadležne općinske službe zadužene za rad sa raseljenim osobama očekuju da će se 160 porodica sa statusom raseljene osobe trajno naseliti na području BPK Goražde.

STAMBENI FOND NA PODRUČJU BPK GORAŽDE

Na temelju podataka dobijenih iz istraživanja, ukupni stambeni fond u BPK Goražde sastoji se od 12.548 stambenih jedinica (u privatnom i društvenom vlasništvu), od čega je 2.910 stanova, a 9.638 privatnih stambenih objekata, odnosno kuća. Kao što se moglo vidjeti, pored demografskog razaranja rat je radikalno izmijenio i situaciju u stambenom sektoru na području BPK Goražde, sa djelimičnim ili potpunim razaranjem stambenog fonda. Tako je prema podacima dobijenim iz anketnog upitnika broj porušenih stambenih jedinica iznosio 5.956, od čega 5.814 individualnih stambenih objekata – kuća, te 142 stana. Kada je u pitanju broj obnovljenih stambenih jedinica, podaci iz istraživanja pokazuju da je na području kantona obnovljeno ukupno 1.837 stambenih jedinica, od toga 1.734 kuće te 103 stana. Iako je značajan dio stambenih jedinica u skladu sa imovinskim zakonima u BiH vraćen u posjed svojih prijeratnih vlasnika i nosilaca stanarskog prava, prema podacima iz istraživanja još uvijek nije izvršen povrat za 188 stambenih jedinica.

Kada je u pitanju vlasništvo nad stambenim jedinicama, prema dobijenim podacima broj stambenih jedinica u privatnom vlasništvu iznosi 12.201, od čega 9.638 kuća, odnosno 2.563 stana. (Nisu bili dostupni podaci o stambenim jedinicama u vlasništvu kantona, odnosno općina.)

U skladu sa usvojenim prostornim planovima u BPK Goražde, predviđena je izgradnja 523 objekta individualne stambene izgradnje i 634 nove stambene jedinice u objektima kolektivnog stanovanja.

ANALIZA DOBIJENIH PODATAKA OD JAVNIH USTANOVA I INSTITUCIJA OBUHVAĆENIH ISTRAŽIVANJEM (CENTAR ZA SOCIJALNI RAD, SLUŽBA ZA ZAPOŠLJAVANJE, SLUŽBE ZA BORAČKO-INVALIDSKU ZAŠTITU, OBRAZOVNE USTANOVE)

Stambene prilike i stambene potrebe porodica u stanju socijalne potrebe, nezaposlenih, korisnika boračko invalidske zaštite, učenika i njihovih porodica

Centar za socijalni rad

Prema podacima iz istraživanja provedenog u javnim ustanovama i institucijama, JU Centar za socijalni rad raspolaže

sa 2 stambene jedinice u koje može smjestiti socijalno ugrožene porodice, iako tokom godine ova javna ustanova zaprimi oko 50 zahtjeva vezanih za pomoć u rješavanju stambenog pitanja. Podnosioci zahtjeva su uglavnom mladi bračni parovi s minimalnim novčanim primanjima, žene-majke iz razvedenih brakova, samohrani roditelji, kao i druge ugrožene kategorije stanovništva. Trenutno su na evidenciji ove ustanove i 4 mlade osobe bez roditeljskog staranja (starije od 18 godina) koje moraju napustiti institucionalni smještaj, te 1 mlada osoba također starija od 18 godina koja je izašla iz institucije i trenutno koristi alternativni smještaj. S obzirom na broj podnesenih zahtjeva za pomoć u rješavanju stambenog pitanja, te zadovoljavanja jedne od egzistencijalnih potreba svakog čovjeka – krov nad glavom, mišljenje Centra za socijalni rad je da postoji značajan deficit stambenih jedinica na području kantona.

Služba za zapošljavanje

Statistički pokazatelji govore da se veliki broj nezaposlenih osoba u skladu sa starosnom grupom kojoj pripadaju nalaze u životnoj fazi kada je prirodno da se osamostaljuju, stupaju u bračne zajednice i rješavaju stambeno pitanje. Prema podacima dobijenim putem upitnika za javne ustanove i institucije, Služba za zapošljavanje je navela da u skladu sa svojim tehničkim karakteristikama informacionog sistema nije u mogućnosti unositi podatke o stambenim prilikama nezaposlenih osoba, tako da ne vodi ovu vrstu evidencije. Za pretpostaviti je da značajan broj nezaposlenih osoba do 40 godina starosti u evidenciji ove službe ima potrebu za određenom vrstom pomoći i podrške državnih institucija u rješavanju svog stambenog pitanja.

Službe za boračko-invalidsku zaštitu

Kada su u pitanju stambene potrebe korisnika boračko-invalidske zaštite na području kantona, dobijeni su samo podaci iz Općine Foča u FBiH, i to samo podaci o broju izgrađenih stambenih jedinica za kategorije porodica šehida i ratnih vojnih invalida – 80 stambenih jedinica porodicama šehida i palih boraca, te 37 za RVI.

Obrazovne ustanove

Od upitnika za osnovne i srednje škole dostavljen je samo upitnik iz Općine Foča u FBiH, tako da nije moguće napraviti analizu ni dopunu podataka iz ranijeg istraživanja jer novi upitnik ne sadrži neke vrlo važne podatke koji su bili ranije obuhvaćeni, kao što su podaci o broju učenika čiji roditelji nemaju adekvatno riješeno stambeno pitanje.

3.2 Analiza podataka iz anketnog upitnika o stambenoj situaciji i stambenim potrebama građana

Osnovni podaci o ispitanicima

Anketa o stambenoj situaciji i stambenim potrebama građana BPK Goražde provedena je u svim općinama u sastavu kantona. Rađena je po metodi slučajnog uzorka, a **anketom je bilo obuhvaćeno ukupno 150 građana**, i to: 100 građana iz Općine Goražde, 25 građana iz Općine Foča-Ustikolina i 25 građana iz Općine Pale-Prača. Anketu su provodili pripravnici zaposleni u kantonalnim ministarstvima. Istraživanje je provedeno u periodu maj-juni 2012. godine.

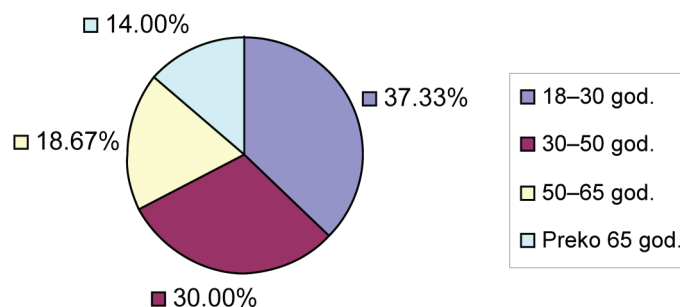
1. STAROSNA I SPOLNA STRUKTURA ISPITANIKA

STAROSNA DOB	BROJ ISPITANIKA
18–30 god.	56
30–50 god.	45
50–65 god.	28
Preko 65 god.	21

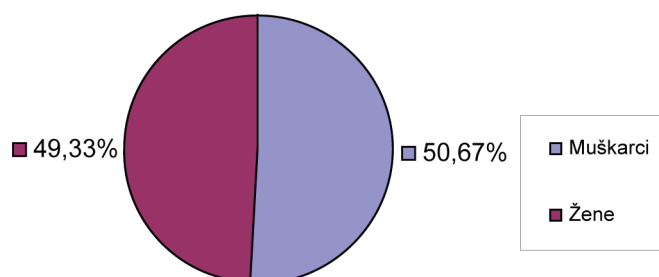
U odnosu na starosnu i spolnu strukturu pokazatelji nam govore da je najveće učešće u istraživanju ispitanika starosne dobi 18–30 godina – 37,33% (56), i to neznatno više muškaraca nego žena – 50,67% (76) – 49,33% (74), zatim ispitanici starosne dobi 30–50 godina – 30,0% (45), potom ispitanici starosne dobi 50-65 godina – 18,67% (28), dok je najmanje ispitanika u starosnoj grupi 65 godina i više – 14,0% (21).

SPOL	BROJ ISPITANIKA
Muškarci	76
Žene	74

Starosna struktura

Spolna struktura

2. BRAČNI I MIGRACIONI STATUS ISPITANIKA

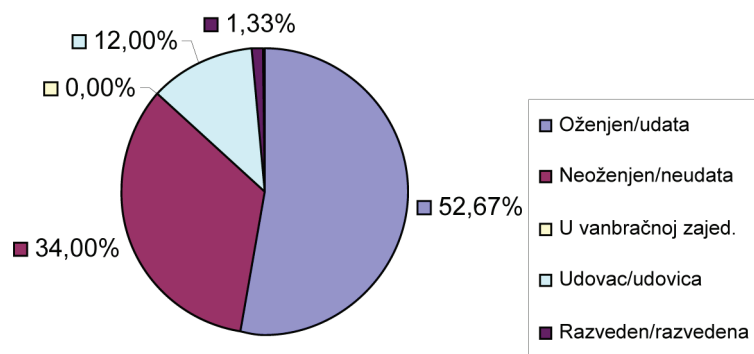
BRAČNI STATUS	BROJ ISPITANIKA
Oženjen/udata	79
Neoženjen/neudata	51
U vanbračnoj zajednici	0
Udovac/udovica	18
Razveden/razvedena	2

U odnosu na bračni i migracioni status, najveći broj ispitanika je iz kategorije oženjen/udata – 52,67% (79), zatim iz kategorije neoženjen/neudata – 34,0% (51), 12,0% (18) je iz kategorije udovac/udovica, dok je najmanji broj ispitanika iz kategorije razveden/razvedena – 1,33% (2).

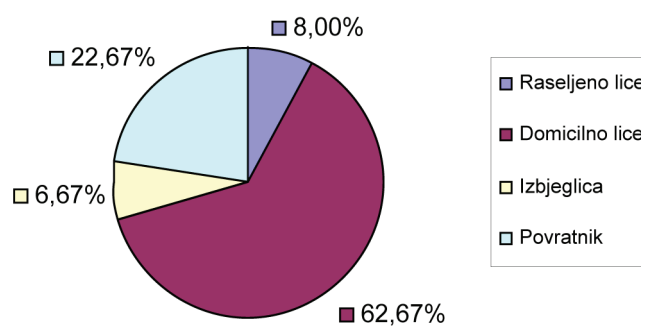
U analizi rezultata istraživanja uzeta je i varijabla *Migracioni status*, s obzirom da je u proteklom periodu, a prije svega zbog ratnih okolnosti došlo do znatnog pomjeranja stanovništva, odnosno prisilne migracije stanovništva. Iz dobijenih rezultata može se zaključiti da je najveći broj ispitanika iz reda domicilnog stanovništva – 62,67% (94), zatim povratnika – 22,67% (34), raseljenih lica je 8,0% (12), a najmanji procenat ispitanika je iz reda izbjeglica – 6,67% (10).

MIGRACIONI STATUS	BROJ ISPITANIKA
Raseljeno lice	12
Domicilno lice	94
Izbjeglica	10
Povratnik	34

Bračni status

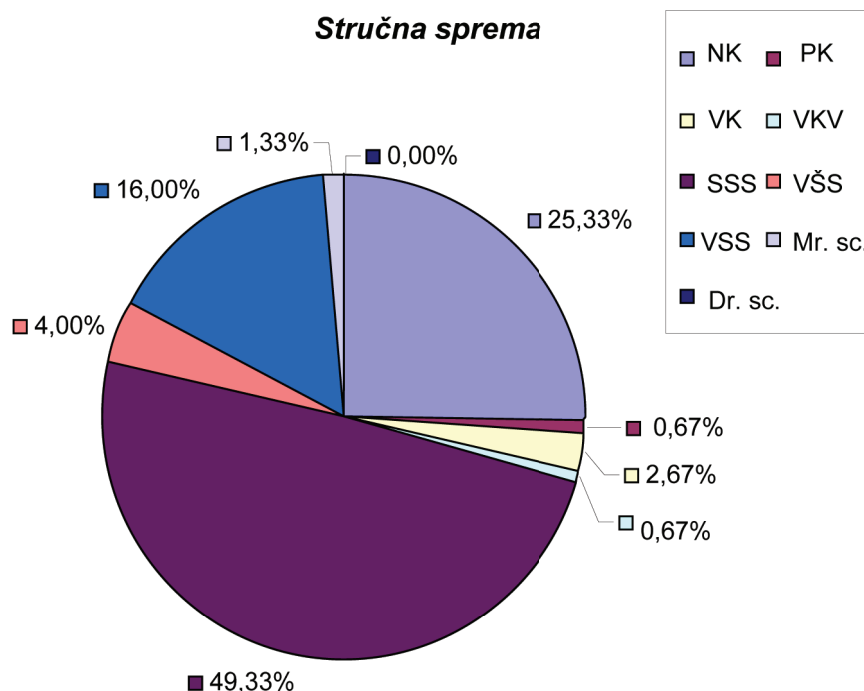
Migracioni status

3. OBRAZOVNI STATUS

STRUČNA SPREMA	BROJ ISPITANIKA
NK	38
PK	1
VK	4
VKV	1
SSS	74
VŠS	6
VSS	24
Mr. sc.	2
Dr. sc.	0

Stručna sprema

Uvid u pokazatelje o stručnoj spremi ispitanika govori o tome:

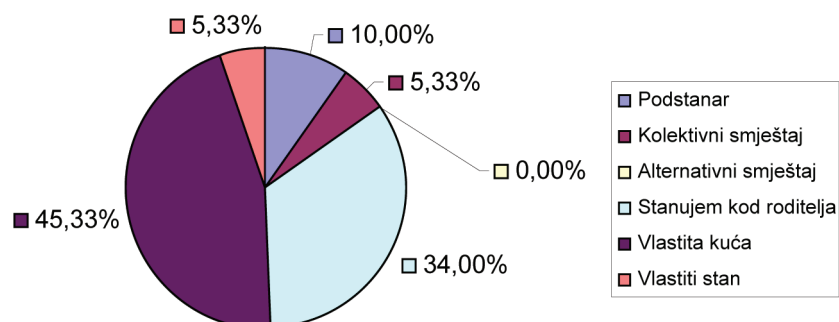
- da je najveće učešće ispitanika sa srednjom stručnom spremom, odnosno srednjeobrazovnim nivoom 52,67% (79) (SSS – 49,33%, VK – 2,67% i VKV 0,67%),
- da je u istraživanju značajno učešće nekvalifikovanih te polukvalifikovanih ispitanika, tj. njih 26,0% (39) (NK – 25,33%, PK – 0,67%),
- da je u uzorku učešće ispitanika sa višom i visokom stručnom spremom, odnosno sa naučnim stepenom magistra ili doktora nauka, svega 21,33% (32) (VŠS – 4,0%, VSS – 16,0%, mr. sc. – 1,33%).

4. STAMBENE PRILIKE

Na koji način ste riješili Vaše stambeno pitanje?

STAMBENI STATUS	BROJ ISPITANIKA
Podstanar	15
Kolektivni smještaj	8
Alternativni smještaj	0
Stanujem kod roditelja	51
Vlastita kuća	68
Vlastiti stan	8

Stambeni status

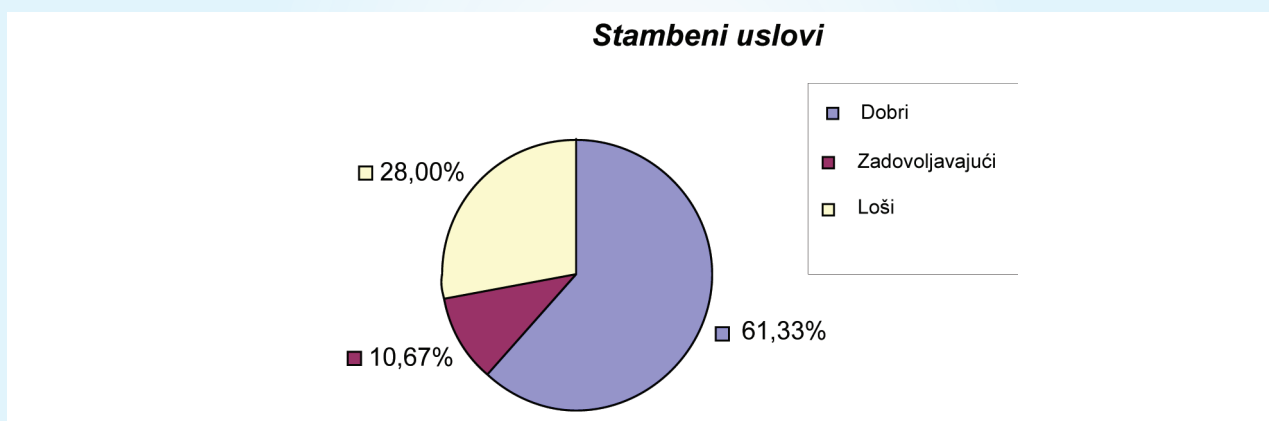

Ovo istraživanje obuhvatilo je samo najbitnije karakteristike stambenog statusa, odnosno najrelevantnija obilježja uslova stanovanja kroz pitanja – kako je riješeno vaše stambeno pitanje, kakvi su uslovi stanovanja i kakva je stambena infrastruktura ispitanika. Rezultati istraživanja o načinu rješavanja stambenog pitanja su sljedeći: od ukupnog broja ispitanika, 45,33% (68) posjeduje vlastitu kuću, 34,0% (51) ispitanika stanuje kod roditelja, podstanarski status ima 10,0% (15) ispitanika, u kolektivnim centrima živi 5,33% (8) ispitanika, koliko je i posjednika vlastitog stana – 5,33% (8).

Način na koji je riješeno stambeno pitanje pojedinih ispitanika opredjeljuje njihov stanarski status, tako da ovo pitanje predstavlja jedan od osnovnih indikatora uslova stanovanja i društveno-ekonomskog položaja ispitanika. S obzirom na činjenicu da znatan broj ispitanika živi kod svojih roditelja ili u podstanarskom odnosu te kolektivnim centrima, zaključak je da 49,33% ispitanika još uvijek nema adekvatno riješeno stambeno pitanje.

Kakvi su uslovi stanovanja?

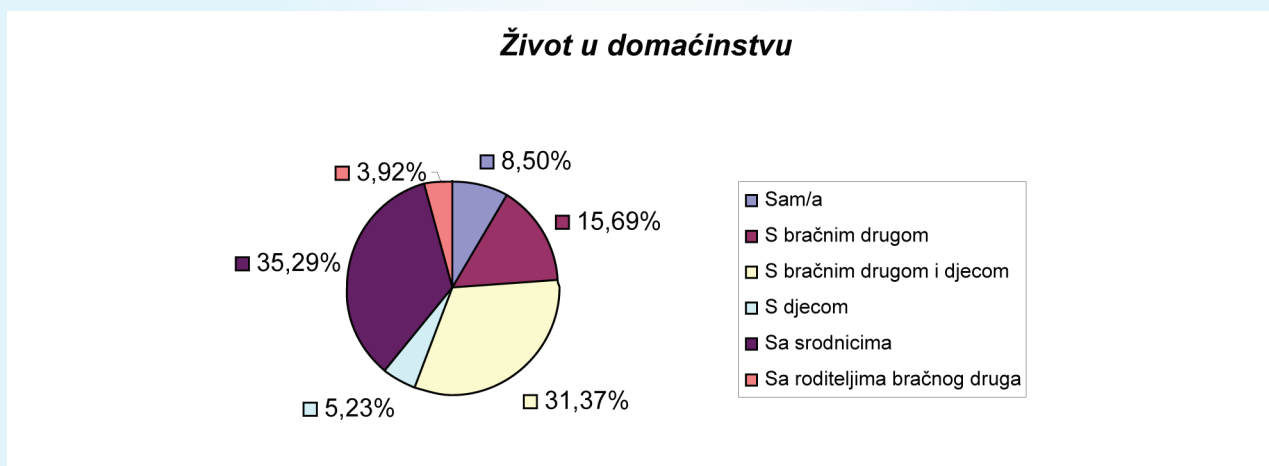
Dobri	92
Zadovoljavajući	16
Loši	42

Što se tiče uslova stanovanja, 61,33% (92) ispitanika odgovorilo je da su dobri, a 28,0% (42) smatra da su loši, dok je svega 10,67% (16) ispitanika odgovorilo da su im uslovi zadovoljavajući.

Sa kim živite u domaćinstvu?

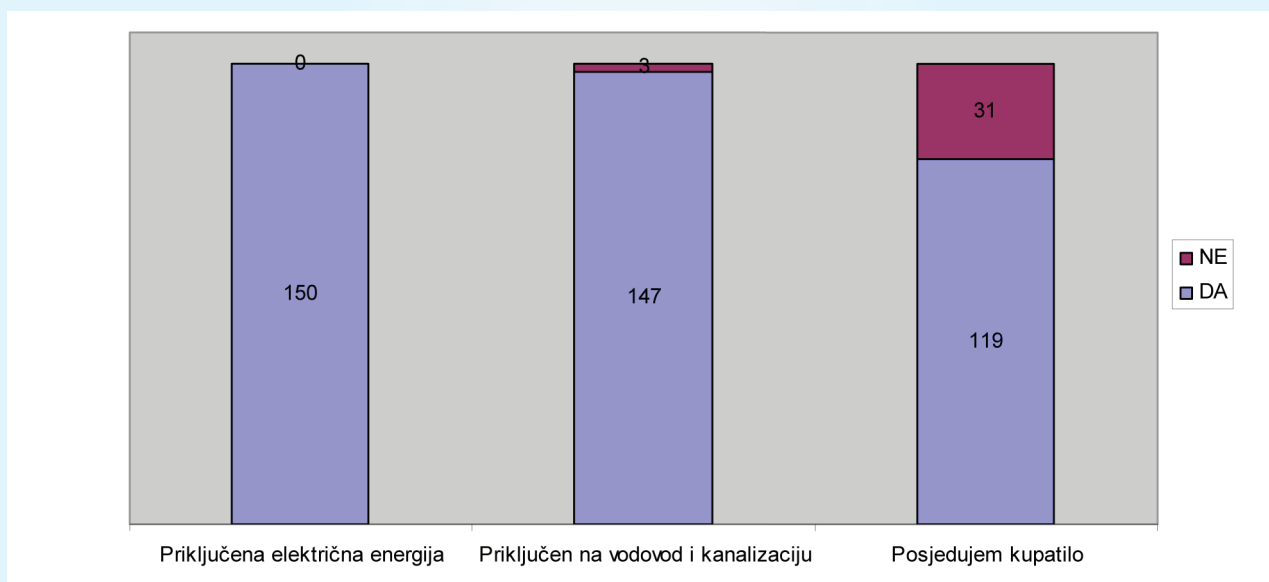
Sam/a	13
S bračnim drugom	24
S bračnim drugom i djecom	48
S djecom	8
Sa srodnicima	54
Sa roditeljima bračnog druga	6

Na osnovu uvida u pokazatelje moguće je konstatovati da najveći broj ispitanika – njih 35,29% (54) – živi sa srodnicima, zatim slijedi znatan procenat ispitanika koji žive sa bračnim drugom i djecom – 31,37% (48), dok 15,69% (24) živi sa bračnim drugom, a samaca je 8,50% (13). Zanimljivo je procenat anketiranih koji žive sa djecom 5,23% (8), odnosno sa roditeljima bračnog duga – 3,92% (6).

Stambena infrastruktura

	DA	NE
Priključena električna energija	150	0
Priključen na vodovod i kanalizaciju	147	3
Posjedujem kupatilo	119	31

Svi anketirani imaju priključak na električnu energiju, dakle 100%. Vodovod i kanalizaciju posjeduje 98% (147) ispitanika, dok 2% (3) nisu priključeni. Kupatilo posjeduje 79% (119) ispitanika, dok čak 21% (31) ispitanika nema ispunjen ovaj uslov za normalan život.

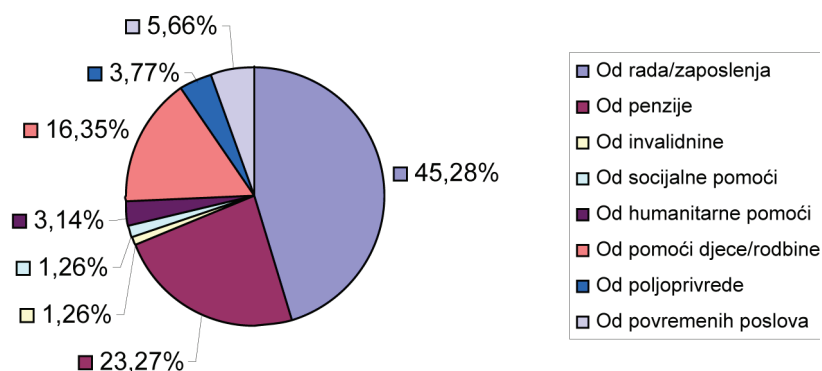
5. IZVORI I STRUKTURA PRIHODA

Koji su izvori Vaših prihoda

IZVORI PRIHODA	BROJ ISPITANIKA
Od rada/zaposlenja	72
Od penzije	37
Od invalidnine	2
Od socijalne pomoći	2
Od humanitarne pomoći	5
Od pomoći djece/rodbine	26
Od poljoprivrede	6
Od povremenih poslova	9

Primarni uslov za zadovoljavanje niza socijalnih i egzistencijalnih potreba, među koje spadaju i stambene potrebe, jeste posjedovanje i stabilnost materijalnih prihoda. Jedno od pitanja koje je obuhvaćeno ovim istraživanjem odnosilo se i na izvore prihoda te na visinu ukupnih mjesečnih prihoda domaćinstva. Analizirajući izvore prihoda, može se konstatovati da od ukupnog broja anketiranih njih (72) ili 45,28% živi od vlastitog rada, odnosno kao zaposlene osobe. 23,27% (37) ispitanika ostvaruje pravo na penziju, dok prihod od pomoći djece i rodbine ostvaruje ukupno 16,35% (26) ispitanika. Što se tiče drugih izvora prihoda, dominiraju prihodi od povremenih poslova – 5,66% (9), te prihodi od poljoprivrede – 3,77% (6) i humanitarne pomoći – 3,14% (5). Zanimljivi su prihodi od naknada po osnovu invaliditeta, te socijalne pomoći – 1,26% (2).

Izvori prihoda

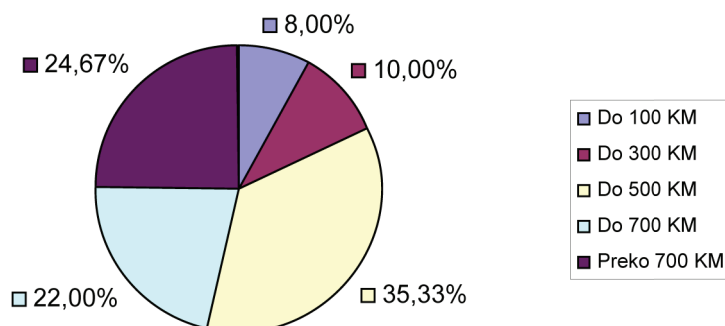

Navedeni podaci ukazuju da je struktura prihoda ispitanika veoma nepovoljna.

Ukupan mjesečni prihod Vašeg domaćinstva

UKUPNA PRIMANJA	BROJ ISPITANIKA
Do 100 KM	12
Do 300 KM	15
Do 500 KM	53
Do 700 KM	33
Preko 700 KM	37

Visina primanja

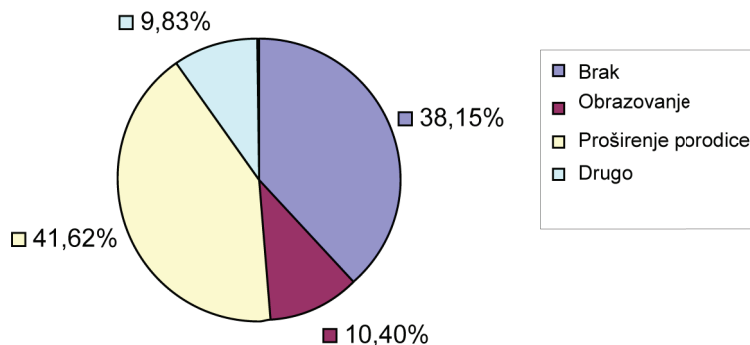

Ukupan mjesečni prihod anketiranih je sljedeći: 8,0% (12) ispitanika imaju prihode do 100 KM. Kod 24,67% (15) ispitanika prihodi se kreću do 300 KM, a u 35,33% (53) do 500 KM. Nešto manje anketiranih ima prihode do 700 KM – 22,0% (33), a primanja iznad 700 KM ima svega 10,0% ispitanika. Posmatrajući visinu ukupnih mjesečnih prihoda ispitanika, može se izvesti zaključak da je ekonomski, socijalni i materijalni položaj posmatrane grupe stanovništva težak. Upoređujući ukupne prihode sa prosječnim mjesečnim prihodima domaćinstva u Federaciji BiH, evidentno je da su ukupni prihodi anketiranih značajno ispod prosjeka i da proizlazi da više od 2/3 ispitanika – 68,0% (80) živi u granicama zone siromaštva budući da imaju prihode od 100 do 500 KM.

Neriješeno stambeno pitanje odražava na sljedeće segmente života

Brak	66
Obrazovanje	18
Proširenje porodice	72
Drugo	17

Neriješeno stambeno pitanje odražava se na:

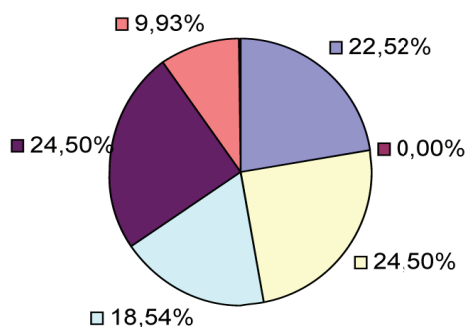

Neriješeno stambeno pitanje prema pokazateljima iz istraživanja najviše se odražava na proširenje porodice – 41,62% (72) a potom na brak – 38,15% (66). 10,40% (18) ispitanika smatra da neriješeno stambeno pitanje utječe na obrazovanje, a 9,83% (17) ispitanika je odgovorilo da neriješeno stambeno pitanje utječe gotovo na sve segmente života.

Na koji način biste željeli riješiti Vaše stambeno pitanje

Zakupom stana po netržišnim uslovima	34
Zakupom stana po tržišnim uslovima	0
Kupovinom stana putem programa subvencioniranja	37
Kreditnim zaduženjem	28
Vlastitim sredstvima za izgradnju stana/kuće	37
Drugo	15

Poželjno rješavanje stambenog pitanja

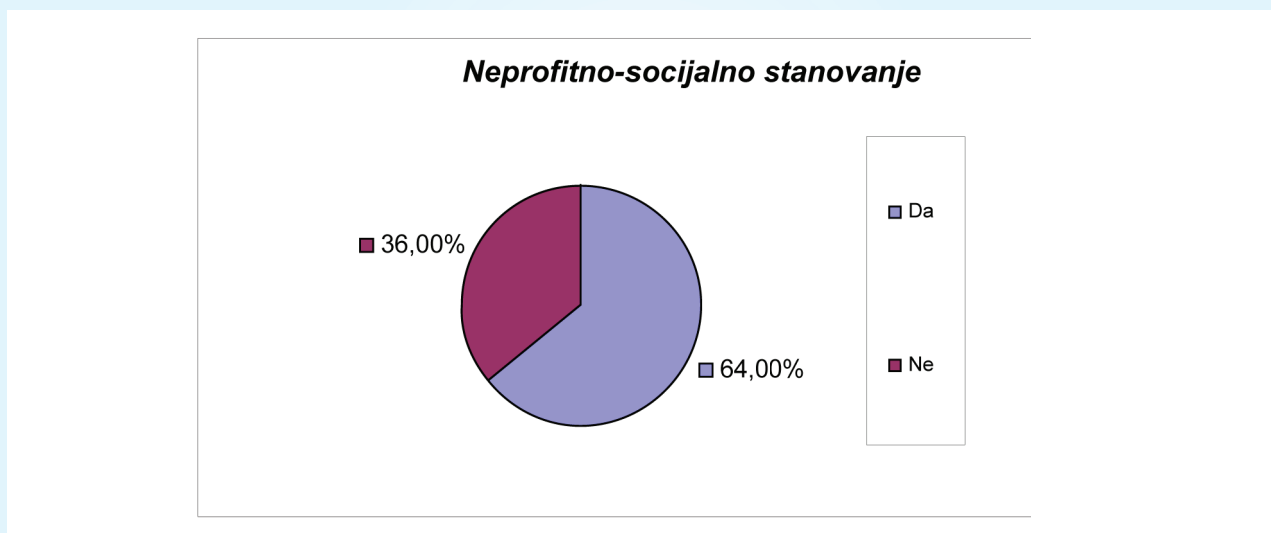

Zakupom stana po netržišnim uslovima	Zakupom stana po tržišnim uslovima
Kupovinom stana putem programa subvenc.	Kreditnim zaduženjem
Vlastitim sredstvima za izgradnju stana/kuće	Drugo

Na anketno pitanje „**Na koji način biste željeli riješiti Vaše stambeno pitanje?**“ čak 49,0% (74) ispitanika odgovorilo je kroz subvencioniranu izgradnju stana ili kuće, odnosno kupovinom stana putem programa subvencioniranja, te vlastitim sredstvima. Zakupom stana po netržišnim uslovima priželjkuje 22,52% (34) ispitanika, dok je rješavanje stambenog pitanja putem kreditnog zaduženja iskazalo 18,54% (28) ispitanika. O drugim načinima i modalitetima rješavanja stambenog pitanja razmišlja 9,93% (15) ispitanika.

Da li biste bili stanar neprofitno-socijalnog stanovanja?

Da	96
Ne	54

Na pitanje „**Da li biste bili stanar socijalnog-neprofitnog stanovanja?**“ je 64,0% (96) ispitanika odgovorilo pozitivno, a 36,0% (54) ispitanika negativno. Ovi pokazatelji jasno govore da je većina anketiranih iskazala potrebu za ovakvim načinom rješavanja svog stambenog pitanja, što potvrđuje generalnu hipotezu o neophodnosti koncipiranja novog modaliteta stanovanja, odnosno uvođenja koncepta neprofitno-socijalnog stanovanja na području BPK Goražde.

3.3 Zaključna razmatranja

Nakon izvršene eksplikacije od značaja za istraživanje pod naslovom: „Istraživanje o stambenoj situaciji i stambenim potrebama građana u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde“, potrebno je u formi zaključnog razmatranja rezimirati, odnosno akceptirati bitne spoznaje i rezultate.

U tom kontekstu, na osnovu dobijenih rezultata moguće je zaključiti sljedeće:

Jedan od ciljeva istraživanja je bio da se utvrde stambene prilike i stambene potrebe pojedinih kategorija stanovništva BPK Goražde (porodice u stanju socijalne potrebe – korisnici prava iz socijalne zaštite, nezaposlene osobe, korisnici boračko-invalidske zaštite, učenička populacija) kroz anketiranje, odnosno dobijanje podataka od javnih ustanova i institucija. Analizom prikupljenih podataka dolazimo do sljedećih zaključaka:

- Znatno broje građana još uvijek nije na adekvatan i zadovoljavajući način riješio svoje stambeno pitanje.
- Iz podataka dobijenih od strane Centra za socijalni rad evidentno je da ova javna ustanova godišnje zaprimi oko 50 zahtjeva građana za pomoć u rješavanju stambenog pitanja. U većini slučajeva podnosioci zahtjeva su mladi bračni parovi s minimalnim ili nikakvim novčanim primanjima, žene – majke iz razvedenih brakova, samohrani roditelji, te druge ugrožene kategorije. Istovremeno, ova ustanova nema mogućnosti da to pozitivno rješava zbog nedovoljnog broja stambenih jedinica koje su joj na raspolaganju.
- Znatno broje osoba u evidenciji Kantonalne službe za zapošljavanje pripada dobnoj skupini 18–35 godina (1.390 osoba) od kojih 340 nema nikakvo radno iskustvo. Većina mladih danas ima veoma male izgleda da dođu do stana. Ako su zaposleni, imaju niske plate ili su prijavljeni na minimalni dohodak ili rade na određeno vrijeme pa ne mogu dobiti kredit čak i ako pristojno zarađuju. Dosta je i onih koji neće moći zarađivati dovoljno da bi samostalno mogli riješiti stambeno pitanje, a male su šanse i da dobiju stan ako se baš ne ubrajaju u socijalno ugroženu kategoriju stanovništva, ali i tada samo uz uslov da žive u gradu koji ima dovoljno socijalnih stanova. Bez riješenog stambenog pitanja/problema većina mladih nezaposlenih osoba teško mogu planirati život,

zasnivanje porodice i rađanje djece.

- Iako je na polju stambenog zbrinjavanja boračke populacije do sada dosta urađeno, još uvijek postoje velike potrebe korisnika boračko-invalidske zaštite za obnovom ili izgradnjom kako individualnih tako i kolektivnih stambenih jedinica.
- Kada je u pitanju učenička populacija, istraživanje je pokazalo da znatan broj roditelja djece osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta nema adekvatno riješeno stambeno pitanje (384 djece žive sa svojim roditeljima kao podstanari, dok 155 djece živi u zajedničkom domaćinstvu sa majčnim ili očevim roditeljima). Takođe, prema prikupljenim podacima, 825 djece dolazi iz materijalno neobezbijeđenih porodica, odnosno iz porodica gdje niko od roditelja nije zaposlen.
- 2611 raseljenih osoba žive u neuslovnim kolektivnim centrima ili koriste alternativni smještaj. Prema procjenama općinskih službi nadležnih za pitanje raseljenih lica i izbjeglica, pretpostavlja se da će se oko 130 porodica u statusu raseljene osobe trajno naseliti na područje BPK Goražde. Sve ovo ukazuje na potrebu znatnijeg angažmana svih nadležnih institucija na rješavanju stambenog pitanja ove kategorije stanovništva.

Takođe, jedan od ciljeva ovog istraživanja bilo je ispitivanje stavova građana BPK Goražde o stambenim prilikama i njihovim stambenim potrebama. S tim u vezi su građani anketirani o materijalnom položaju, stambenim prilikama, kao i stambenim potrebama. Anketom je obuhvaćeno nekoliko značajnih pitanja socijalnog i ekonomskog karaktera kako bi se dobili podaci o stambenom zbrinjavanju, uslovima i kvalitetu stanovanja, izvorima i visini prihoda, te mogućim rješenjima stambenog pitanja. Na osnovu odgovora ispitanika može se zaključiti sljedeće:

- Gotovo jedna polovina ispitanika živi kod svojih roditelja ili u podstanarskom odnosu ili u kolektivnim centrima (49,33%) što jasno ukazuje na neadekvatno riješeno stambeno pitanje.
- Više od 2/3 anketiranih (66,66%) živi u zajedničkom domaćinstvu sa srodnicima te u zajedničkom domaćinstvu sa bračnim drugom i djecom.
- Iako veliki broj ispitanika ima priključak na elektro i vodovodnu mrežu, znatan je procenat ispitanika (21,0%) koji uopće ne posjeduju kupatilo.

Anketom su prikupljeni podaci o vrstama izvora prihoda i iznosim ukupnih mjesečnih primanja ispitanika, s ciljem sagledavanja stanja i komparacije sa statističkim podacima o prosječnim primanjima u zajednici. Podaci govore da je struktura prihoda, odnosno visina ukupnih mjesečnih primanja kod većine ispitanika veoma nepovoljna. Evidentno je da su ukupni prihodi anketiranih znatno ispod prosjeka prosječnih mjesečnih prihoda domaćinstava u Federaciji BiH i da proizlazi da više od 2/3 ispitanika (68,0%) živi u granicama zone siromaštva budući da imaju prihode od 100 do 500 KM.

Preko 79,0% ispitanika smatra da neriješeno stambeno pitanje najviše negativno utječe na proširenje porodice, te na zasnivanje bračne zajednice.

Rezultati istraživanja o načinu i modalitetima rješavanja stambenog pitanja ispitanika pokazuju sljedeće:

- Ispitanici su u najvećem broju slučajeva (49,0%) izrazili želju da svoje stambeno pitanje riješe kroz subvencioniranu izgradnju stana ili kuće, kupovinom stana putem programa subvencioniranja, te vlastitim sredstvima.
- Čak 64,0% ispitanika žele biti stanari neprofitno-socijalnog stanovanja, što jasno ukazuje na potrebu razvijanja ovog koncepta.

DIO 4: SWOT ANALIZA

STAMBENA PITANJA

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">• Postojeći stambeni fond namijenjen za NSS (neprofitno-socijalno stanovanje),• Donesena zakonska regulativa u oblasti NSS,• Pokrenuti novi projekti stambene izgradnje za NSS,• Pozitivan stav kantonalnih i općinskih vlasti prema NSS,• Izrađena prostorno-planska dokumentacija,• Definisano građevinsko zemljište,• Postojanje institucije koja se isključivo bavi NSS,• Dobra građevinska operativa na lokalnom tržištu.	<ul style="list-style-type: none">• Nedovoljan stambeni fond da zadovolji potrebe za NSS,• Nerazvijena infrastruktura na lokalnom nivou,• Loša ekonomska situacija,• Nestabilna zakonodavna i izvršna vlast,• Loše provedena privatizacija stambenog fonda,• Nedovoljna ulaganja u održavanje stambenog fonda za NSS,• Sukob različitih nivoa vlasti,• Nedovoljna obučenos kadrova za izradu projekata NSS,• Nepostojanje valorizacije i evidencije stambenog fonda.
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none">• Veliki broj novootvorenih radnih mjesta,• Povećanja potražnja za stambenim jedinicama za NSS,• Mogućnost izgradnje novih stambenih jedinica za NSS,• Lako dostupan građevinski materijal i građevinska operativa,• Educiranje uposlenih u Kantonalnom stambenom fondu za upravljanje stanovima NSS,• Razvijanje mogućnosti izrade projekata za fondove EU,• Lakše rješavanje stambenog pitanja zadržava mlade obrazovane kadrove na području kantona,• Mogućnost realizacije projekata NSS putem sufinansiranja sa nevladinim organizacijama.	<ul style="list-style-type: none">• Loša ustavna i zakonska rješenja,• Mogućnost promjene stava zakonodavne i izvršne vlasti naspram NSS,• Preusmjeravanje budžetskih sredstava namijenjenih za NSS u druge svrhe,• Mogući odliv stanovništva zbog nemogućnosti rješavanja stambenog pitanja.

PROSTORNO PLANIRANJE

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Prostorno-planska dokumentacija u fazi usvajanja, • Niža prostorno-planska dokumentacija usvojena (Urbanistički plan Goražda, regulacioni planovi za područje Općine Goražde), • Uspostavljen katastar nekretnina i podzemnih instalacija, • Donesena u potpunosti zakonska regulativa iz oblasti prostornog uređenja, • Legalizacija bespravno izgrađenih objekata završena. 	<ul style="list-style-type: none"> • Neizgrađena infrastruktura, • Isprepletenost u nadležnosti u planiranju i provođenju prostorno planske dokumentacije, • Nepovoljna konfiguracija terena.
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Uvođenje komunalnih naknada, • Porez na imovinu, • Veća iskorištenost domaćih i međunarodnih fondova za uređenje infrastrukture. 	<ul style="list-style-type: none"> • Neadekvatna zakonska regulativa poljoprivrednog i građevinskog zemljišta, • Partikularizam u prostornom planiranju između države i kantona.

SOCIJALNA ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Postojanje zakonskog okvira (kantonalni zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom), • Institucionalni okvir (Kantonalno ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice, JU Kantonalni centar za socijalni rad, općinske službe – općinski organi uprave, JU Dom za stara i iznemogla lica Goražde), • Kontinuiranost i redovnost u isplatama socijalnih davanja, • Ljudski potencijal (stručan kadar), • Relativno razvijen nevladin sektor. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nerazvijenost standardizovane i jedinstvene statistike, • Nepostojanje jedinstvene baze podataka, • Nepostojanje jedinstveno utvrđene socijalne karte građana, • Neadekvatnost radnog prostora, • Nedovoljan broj izvršilaca, • Rascjepkanost i nedovoljna uvezanost između nevladinog sektora (disperzija), • Nedovoljno razvijeni mehanizmi saradnje sa NVO sektorom, • Neobezbijeđenost fonda za socijalno stambeno zbrinjavanje.
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Postojanje fondova Evropske unije; • Korištenje programa vaninstitucionalne zaštite ugroženih kategorija stanovništva (starije osobe, osobe sa invaliditetom, osobe sa intelektualnim poteškoćama) (deinstitucionalizacija), • Korištenje programa pomoći do samopomoći za korisnike iz sistema socijalne zaštite, • Implementacije usvojenih strateških dokumenata (Strategija za izjednačavanje osoba sa invaliditetom u FBiH, Strategija za zaštitu djece bez roditeljskog staranja i porodica pod rizikom od razdvajanja u FBiH, Akcioni plan za djecu BiH i dr.), • Mogućnost stambenog zbrinjavanja putem općina. 	<ul style="list-style-type: none"> • Permanentna politička nestabilnost (česte promjene vlasti, česte personalne promjene nosioca izvršne vlasti – nosilaca funkcija); • Nedovoljna koordinacija te isprepletenost nadležnosti i ovlaštenja između nivoa vlasti (Općina – Kanton – Federacija BiH), • Limitiranost finansijskih sredstava od viših nivoa vlasti, • Ukupno loša ekonomsko-socijalna situacija u cijeloj državi.

ANALIZA PRIVREDE

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">• Nove investicije,• Otvaranje novih radnih mjesta,• Uvođenje novih tehnologija u proizvodnji,• Povećanje poticaja kroz izdvajanja u budžetu,• Kvalifikovana radna snaga,• Hidropotencijal.	<ul style="list-style-type: none">• Slaba komunikacija sa svijetom,• Slaba infrastruktura,• Nedovoljna kapitalna ulaganja u infrastrukturu,• Nepovoljan geografski položaj,• Nedostatak deponije industrijskog otpada.
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none">• Otvaranje novih industrijskih zona,• Proces evropskih integracija,• Postojanje poticajnih fondova viših nivoa vlasti.	<ul style="list-style-type: none">• Politička situacija• Složena politička organizacija države• Visoki kreditni aranžmani.

VIZIJA:

„Stambeno zbrinuti građani na području BPK Goražde“

4.1 Strateški pravci

OPĆI STRATEŠKI CILJ:	INDIKATORI	IZVORI VERIFIKACIJE	PRETPOSTAVKE I RIZICI	VREMENSKI OKVIR
<p>Obezbjedenje dostupnog neprofitno-socijalnog stanovanja (NSS) na teritoriji BPK Goražde</p> <p>Strateški pravac 1: Obezbjedenje stanovanja pod zakup sa neprofitnim i dostupnim zakupninama</p>	<p>Broj izgrađenih stambenih jedinica u skladu sa potrebama građana</p>	<p>Baza podataka o izgrađenim i dodijeljenim stambenim jedinicama</p>	<p>Nedostatak sredstava i političke volje te nemogućnost pristupa donatorskim fondovima i drugim izvorima finansiranja</p>	<p>2015–2025</p>
<p>Rezultati: Uspostavljeni novi modeli planiranja u oblasti zadovoljavanja stambenih potreba građana</p>	<p>Izrađeni i usvojeni planovi za rješavanje stambenih potreba građana</p>	<p>Plan aktivnosti za rješavanje stambenih potreba građana</p>	<p>Generalno loša ekonomska situacija i dosadašnja zaduženost</p>	<p>2015–2025</p>
<p>Dostupnost priuštivog stambenog fonda NSS za iznajmljivanje</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Broj pojedinaca i domaćinstava u potrebi za rješavanjem stambenog pitanja, – Broj pojedinaca i domaćinstava sa riješenim stambenim pitanjem koji nisu samostalno mogli riješiti stambeno pitanje po tržišnim uslovima. 	<ul style="list-style-type: none"> – Baza podataka o potrebama stambenog zbrinjavanja, – Baza podataka o stanarima, – Ugovori sa stanarima o korištenju NSS. 	<p>Nemogućnost zapošljavanja i otvaranja prema tržištu rada u EU</p>	<p>2015–2025</p>
<p>Obezbjedenje stanovanja pod zakup otvara mogućnosti zapošljavanja i kretanja radne snage</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Smanjen broj korisnika po osnovu prava iz zakona o socijalnoj zaštiti, – Broj zaposlenih deficitarnih kadrova koji koriste stambene jedinice obezbijedene kroz NSS. 	<ul style="list-style-type: none"> – Godišnji izvještaji nosilaca socijalne politike u BPK Goražde, – Potpisani ugovori sa stanarima/kadrovima. 		
<p>Strateški pravac 2: Povećanje stambenog fonda namijenjenog za NSS pod zakup</p>				

<p>Rezultati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pобољшан квалитет живота грађана који нису у могућности самостално ријешити стамбено питање по тржишним условима; – Planska dokumentacija kantona usklađena prema potrebama gradnje objekata za NSS; – Urađena analiza postojećeg stambenog fonda po pitanju mogućnosti adaptacije/ dogradnje za potrebe NSS u kantonu. 	<ul style="list-style-type: none"> – Obezbijeđeno zemljište za izgradnju stambenih jedinica za socijalno stanovanje, – Izgrađena infrastruktura na lokacijama predviđenim za NSS, – Pribavljene saglasnosti za dogradnju postojećih objekata za potrebe NSS, – Formirane nove urbane zone u BPK Gorazde sa svim potrebnim sadržajima za NSS, – Povećan kapacitet stambenog fonda u BPK Gorazde po povoljnim uslovima stanovanja, – Povećana svijest građana o dostupnosti i prednostima socijalnog stanovanja. 	<ul style="list-style-type: none"> – Izvještaji nadležnih institucija o NSS, – Izrađena projektna dokumentacija za izgradnju objekata za potrebe NSS, – Izgrađeni objekti za potrebe NSS, – Dograđeni objekti za potrebe NSS. 	<ul style="list-style-type: none"> – Problemi oko neriješenih imovinskih odnosa za zemljište predviđeno za izgradnju, – Nestabilno političko okruženje, – Nedostatak konsenzusa u Skupštini prilikom donošenja odluka koje se tiču investiranja u NSS. <p style="text-align: right;">2015–2025</p>
<p>Strateški pravac 3: Razvoj institucionalne infrastrukture i podizanje kapaciteta za ostvarivanje programa NSS</p> <p>Rezultati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Formirana posebna Agencija / Kantonalni stambeni fond nadležan za realizaciju, praćenje i razvoj NSS, – Organizaciono i kadrovski ojačana Agencija / kantonalna služba za planiranje i izgradnju stanova NSS. 	<ul style="list-style-type: none"> – Donesena odluka Vlade Kantona o prenosu nadležnosti na Agenciju / Kantonalni stambeni fond nadležan za realizaciju, praćenje i razvoj NSS , – Broj osoba uposlenih u Agenciji / Kantonalnom stambenom fondu. 	<ul style="list-style-type: none"> – U Službenim novinama Kantona objavljena odluka o formiranju / prenosu nadležnosti na Agenciju / Kantonalni stambeni fond, – Ugovori sa zaposlenima. 	<ul style="list-style-type: none"> – Nedostatak političke volje, – Nedostatak konsenzusa u Skupštini. <p style="text-align: right;">2015–2025</p>

Izrađeni godišnji planovi rada Agencije / Kantonalnog stambenog fonda	Povećana efikasnost rada Agencije / Kantonalnog stambenog fonda u oblasti NSS	<ul style="list-style-type: none"> – Godišnji plan rada, – Godišnji izvještaj o radu. 	<ul style="list-style-type: none"> – Nedostatak sredstava u budžetu, – Nerazvijeni kadrovski i materijalni potencijali. 	2015–2025
Izrađeni godišnji planovi edukacije kadrova u Agenciji / Kantonalnom stambenom fondu Izrađene preporuke za donošenje izmjena i dopuna Zakona o NSS u BPK Goražde	Povećana efektivnost u radu Agencije / Kantonalnog stambenog fonda. Broj izmjena i dopuna Zakona o NSS u BPK Goražde	<ul style="list-style-type: none"> – Godišnji plan rada, – Godišnji izvještaj o radu. 	Nerazvijeni kadrovski i materijalni potencijali	2015–2025
Strateški pravac 4: Održivost i razvoj neprofitno-socijalnog stanovanja Rezultati: Razvijen sistem olakšica za poslodavce koji su spremni zaposliti korisnike NSS	Poticanje ekonomske održivosti korisnika NSS	<p>Izmjene i dopune Zakona o NSS u BPK Goražde objavljene u Službenim novinama</p> <p>Analiza tržišta</p>	Nedostatak političke volje	2015–2025
	Donesene odluke i izrađeni pravilnici koji definišu sistem olakšica za poslodavce	<ul style="list-style-type: none"> – Odluka, – Pravilnici, – Godišnji izvještaj o broju zaposlenih korisnika. 	Nepostojanje jasne zakonske regulative	2015–2025
Poboljšan kvalitet života korisnika	U saradnji sa Zavodom za zapošljavanje izrađeni programi i projekti za zapošljavanje korisnika NSS	Godišnji izvještaj	Nedostatak sredstava	2015–2025
Normativno uređenje stanova pod zakup	Izrađeni i usvojeni pravilnici o upravljanju, održavanju zgrada i odabiru korisnika NSS	<ul style="list-style-type: none"> – Pravilnici i druga normativna akta, – Godišnji izvještaj. 	Nejasna zakonska rješenja	2015–2025
Razvijen sistem olakšica za investitore koji su spremni ulagati u izgradnju stanova za izdavanje	Korištenje gradskog građevinskog zemljišta pod posebnim uslovima	Odluka Skupštine	Nejasna zakonska rješenja	2015–2025

DIO 5: AKCIONI PLAN 2015–2016

STRATEŠKI CILJ: Obezbjedenje dostupnog neprofitno-socijalnog stanovanja na teritoriji BPK Goražde	Aktivnosti	Opis aktivnosti	Radni programi / zadaci / projekti za realizaciju	Nosilac aktivnosti	Način obezbjedenja sredstava
Strateški pravac 1: Obezbjedenje stanovanja pod zakup sa neprofitnim i dostupnim zakupninama					
Rezultati: Uspostavljeni novi modeli planiranja u oblasti zadovoljavanja stambenih potreba građana	<ul style="list-style-type: none"> – Izrađeni planovi za rješavanje stambenih potreba građana, – Usvojeni planovi za rješavanje stambenih potreba građana. 	<ul style="list-style-type: none"> – Izraditi upitnik za potrebe istraživanja stambeno nezbrinutih lica u javnim institucijama, ustanovama, preduzećima, Zavodu za zapošljavanje i dr. – Izvršiti analizu potreba za stanovanjem putem sindikalnih organizacija u javnim i privatnim preduzećima, kao i nezaposlenih lica putem Zavoda za zapošljavanje i centara za socijalni rad BPK Goražde 	Uvedena obaveza evidentiranja stambenih potreba građana u javnim i privatnim preduzećima, Zavodu za zapošljavanje i centrima za socijalni rad	Radna grupa / Agencija/Kantonalni stambeni fond	2015–2016
STRATEŠKI CILJ: Obezbjedenje dostupnog neprofitno-socijalnog stanovanja na teritoriji BPK Goražde	Aktivnosti	Opis aktivnosti	Radni programi / zadaci / projekti za realizaciju	Nosilac aktivnosti	Način obezbjedenja sredstava
Strateški pravac 2: Uvećanje stambenog fonda namijenjenog za NSS pod zakup					

Rezultati: Pобољшан квалитет живота грађана који нису у могућности самостално ријешити стамбено питање по тржишним условима	U prostornom planu obezbijeđene lokacije za objekte NSS	U postojećim ili planovima čija je realizacija u toku definisati zone i lokacije za izgradnju stanova namijenjenih za NSS	Donijeti odluku o dodjeli zemljišta za izgradnju stanova namijenjenih za NSS	Agencija / Kantonalni stambeni fond	Budžet Kantona / tekući troškovi / donatorska sredstva
Urađena analiza postojećeg stambenog fonda po pitanju mogućnosti adaptacije / dogradnje za potrebe NSS	Izrađen plan valorizacije stambenog fonda na području BPK Goražde	Za potrebe valorizacije stambenog fonda izrađen anketni upitnik i izvršena analiza mogućnosti za adaptaciju i nadogradnju postojećeg stambenog fonda za potrebe NSS	<ul style="list-style-type: none"> – Provedeno istraživanje i valoriziran ukupni stambeni fond, – Objavljeno istraživanje na osnovu kojeg se donosi plan nadogradnje i rekonstrukcije zgrada, namijenjenih za NSS. 	Agencija / Kantonalni stambeni fond / NVO	Budžet Kantona / tekući troškovi / donatorska sredstva
OPĆI STRATEŠKI CILJ: Obezbeđenje dostupnog neprofitno-socijalnog stanovanja na teritoriji BPK Goražde	Aktivnosti	Opis aktivnosti	Radni programi / zadaci / projekti za realizaciju	Nosilac aktivnosti	Način obezbjeđenja sredstava
Strateški pravac 3: Razvoj institucionalne infrastrukture i podizanje kapaciteta za ostvarivanje programa NSS					

Rezultati: <ul style="list-style-type: none"> - Formirana Agencija/ Kantonalni stambeni fond za praćenje i razvoj NSS, - Organizaciono i kadrovski ojačana Agencija / Kantonalni stambeni fond za planiranje i izgradnju stanova NSS. 	<p>Efikasnije upravljanje i razvoj stambenog fonda za potrebe NSS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Donesena odluka Skupštine Kantona o formiranju posebne jedinice-Agencije/ Kantonalni stambeni fond za upravljanje i razvoj NSS, - Donesena odluka o kadrovskoj preraspodjeli u novoformiranu jedinicu za upravljanje i razvoj NSS. 	<p>Upućen zahtjev kantonolnoj vladi za donošenje odluke o formiranju posebne Agencije / Kantonalni stambeni fond za praćenje, realizaciju i planiranje NSS</p>	<p>Radna grupa</p>	
STRATEŠKI CILJ: Obezbeđenje dostupnog neprofitno-socijalnog stanovanja na teritoriji BPK Goražde	<p>Aktivnosti</p>	<p>Opis aktivnosti</p>	<p>Izrađen akcioni plan za 2016. god.</p> <p>Radni programi / zadaci / projekti za realizaciju</p>	<p>Agencija/Kantonalni stambeni fond</p> <p>Nosilac aktivnosti</p>	<p>Način obezbjeđenja sredstava</p>
<p>Strateški pravac 4: Održivost i razvoj neprofitno-socijalnog stanovanja</p>					

<p>Rezultati: Razvijen sistem olakšica za poslodavce koji su spremni zaposliti korisnike NSS</p>	<p>Donesene odluke i izrađeni pravilnici koji definišu sistem olakšica za poslodavce,</p>	<p>– Izvršiti detaljnu stručnu analizu zakona i propisa kojima je regulisan sistem olakšica za poslodavce, – Izvršiti analizu kantonalnog budžeta u budžetskim linijama u kojima je definisana orijentacija prema zapošljavanju i samozapošljavanju.</p>	<p>Godišnjim planom rada definisati obuke za korisnike NSS u izradi biznis planova, biografija, motivacionih pisama, prikupljanja sredstava i drugih programa na osnovu prethodno iskazanih potreba</p>	<p>Agencija / Kantonalni stambeni fond</p>	<p>2015–2016</p>
<p>-</p>	<p>-</p>	<p>-</p>	<p>Godišnjim planom definisana obuka kadrova u Agenciji / Kantonalnom stambenom fondu</p>	<p>Agencija / Kantonalni stambeni fond</p>	<p>2015–2016</p>
<p>Razvijen sistem olakšica za investitore koji su spremni ulagati u izgradnju stanova za izdavanje</p>	<p>Korištenje kantonalnog / općinskog građevinskog zemljišta pod posebnim uslovima.</p>	<p>Agencija / gradska služba će pripremiti poseban program olakšica investitorima u izgradnju stanova pod najam za koji će kantonalna skupština donijeti odluku</p>	<p>Pripremljen godišnji program i donesena odluka o vrsti davanja olakšica investitorima za izgradnju stanova pod zakup</p>	<p>Agencija / Kantonalni stambeni fond</p>	<p>2015–2016</p>

Komparativne prednosti i strateške orijentacije

Komparativne prednosti ovakvog načina stanovanja su pored jeftinijeg stanovanja i mogućnosti kantona i njegovih općina da urede i urbanizuju sve zone stanovanja, regulišući način i efikasnost održavanja i uređenja određenog prostora. Dugoročna opredijeljenost za neprofitno-socijalnu izgradnju stanova omogućit će kantonalnoj i općinskim upravama veće učešće u rješavanju nagomilane socijalne problematike i realizaciju potpisanih međunarodnih dokumenata.

Socijalni i ekonomski uslovi za razvojnu strategiju

Svaka razvojna strategija polazi od činjenice da je neophodno zadovoljiti minimum preduslova za zadovoljenje potreba građana, tako da se i Strategija neprofitnog-socijalnog stanovanja vodila tom činjenicom, definišući niz kategorija kojima je neophodna pomoć i strateška intervencija (izbjegla i raseljena lica, povratnici, mladi bračni parovi, stara lica bez staranja i dr.). Pored opredjeljenja definisanog kroz izgradnju i rekonstrukciju stambenog fonda, ovu Strategiju prati ekonomska opredijeljenost da se korisnicima neprofitno-socijalnog stanovanja omogući zaposlenje kao preduslov za nesmetan razvoj neprofitno-socijalnog stanovanja, kao i zakonsko usaglašavanje kroz uvođenje određenih olakšica.

DIO 6: SISTEM PRAĆENJA I EVALUACIJE S INDIKATORIMA ZA PRAĆENJE

Instrumenti za praćenje i evaluaciju

Ministarstvo za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline posredstvom Kantonalnog stambenog fonda je osnovni nosilac implementacije „Strategije neprofitno-socijalnog stanovanja BPK-a Goražde“. Kao što je već u dokumentu naznačeno, Evropska socijalna povelja i Zakon o lokalnoj samoupravi daju veću nadležnost lokalnim samoupravama u oblasti provođenja stambene politike. Usvojeni kantonalni Zakon o neprofitno-socijalnom stanovanju i opredjeljenje za uređenje stambene politike omogućavaju brže djelovanje ili mogućnosti za dosljedno provođenje Strategije, što je presudno u izradi strateškog dokumenta.

Opća metodologija implementacije

Implementacija Strategije vršit će se na osnovu godišnjeg operativnog plana implementacije koji sadrži: planirane aktivnosti i projekte za realizaciju, nosioce realizacije aktivnosti i projekata, procijenjena finansijska sredstva i njihove izvore, kao i rokove izvršenja. Prijedlozi projekata koji se planiraju godišnjim operativnim planom trebaju biti izvedivi, racionalni, ekonomski opravdani i održivi, da podržavaju ostvarenje interesa većine zainteresovanih strana i da podržavaju opredjeljenje i strateške ciljeve lokalne zajednice u oblasti NSS.

Praćenje

Za praćenje napretka u ostvarivanju Strategije nadležno je Ministarstvo za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline posredstvom Kantonalnog stambenog fonda koji Vladi Kantona podnosi izvještaj o ostvarivanju Strategije neprofitno-socijalnog stanovanja svake godine.

Godišnji operativni plan priprema Kantonalni stambeni fond i dostavlja ga Vladi Kantona do kraja septembra tekuće godine za narednu godinu. Vlada Kantona utvrđuje prijedlog Operativnog plana i dostavlja ga Skupštini na usvajanje. Godišnji operativni plan usvojen na Skupštini Kantona osnov je za programiranje i izradu planova rada kantonalnih službi i javnih ustanova čiji je osnivač BPK Goražde.

Kantonalni stambeni fond vrši realizaciju operativnih plana, prikuplja podatke, informacije i izvještaje o njegovoj realizaciji, analizira njegovo izvršenje i predlaže Vladi Kantona mjere za izvršenje.

Kantonalni stambeni fond kvartalno dostavlja Ministarstvu za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline informacije, izvještaje i provedene analize o realizaciji godišnjeg operativnog plana. Nadležno ministarstvo razmatra realizaciju Strategije na osnovu dostavljenih informacija, izvještaja i provedenih analiza izvršenja operativnog plana, te vrši procjenu stepena implementacije Strategije i o tome izvještava Vladu Kantona.

Indikatori monitoringa

- Projekti definisani u Operativnom planu za 2015-2025. godinu koji će se finansirati sredstvima gradskog budžeta i visina novčanih sredstava;
- Projekti koji će se finansirati sredstvima Vlade BPK i visina odobrenih sredstava;
- Projekti koji će se finansirati donatorskim, kreditnim i drugim sredstvima za period implementacije Strategije i

visina novčanih sredstava;

- Broj korisnika neprofitno-socijalnog stanovanja po kategorijama, stambeno obezbijeđenih u periodu implementacije Strategije.

Sredstva verifikacije

Neki od izvora verifikacije:

- Odluka o budžetu i izdvajanjima za implementaciju Strategije;
- Periodični izvještaji o implementaciji Strategije;
- Odluka o budžetu Vlade BPK Goražde i visina izdvojenih sredstava;
- Izvještaj o visini izdvojenih donatorskih, kreditnih i drugih sredstava za implementaciju Strategije u periodu 2015–2025. godine;
- Anketiranje i intervjui sa korisnicima neprofitno-socijalnog stanovanja.

Evaluacija

Na osnovu provedenih analiza, Ministarstvo za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline posredstvom Kantonalnog stambenog fonda evaluira stanje i vrši procjenu stepena realizacije Strategije i godišnjeg Operativnog plana, izrađuje izvještaj sa preporukama koji dostavlja Vladi Kantona prije usvajanja novog godišnjeg Operativnog plana.

Izmjene i dopune „Strategije neprofitno-socijalnog stanovanja BPK Goražde“

U slučaju da Ministarstvo za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline posredstvom Kantonalnog stambenog fonda a na osnovu provedenih analiza ocjeni da je potrebno izvršiti izmjene i dopune Strategije, prijedlog izmjena i dopuna sa obrazloženjem dostavit će Vladi Kantona i Skupštini Kantona na razmatranje i usvajanje.

OCRS
CATHOLIC RELIEF SERVICES